

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 33
24/2018
16. jún 2018

Cena 0,50 €

Ludo Stur

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

LITERÁT PETER ŠTRELINGER
O TRAUMÁCH AUGUSTA '68
Strana 4.

MEMORANDUM Z RADU
MATIČNÝCH UNIKÁTOV
Strana 5.

TERAZ ZAŽÍVAME DIKTATÚRU
LIBERALIZMU A OLIGARCHIE
Strana 6.

PRÁVNIK ŠTEFAN HARABIN
O MIGRANTOCH A (NE)PRÁVE
Strana 8.

PROFESOR JÁN KULICH
A JEHO SOCHÁRSKE DEJINY
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Fotografovali sa ráno po piatej hodine pred zarodenou čerešňou. Vonku boli iba oni dvaja a zopár psičkárov so svojimi štvornohými kamarátmi. Postarší párik, vysmiati, viditeľne šťastní. Privstali si v neďalekom hoteli a išli sa prechádzať a obdivovať atmosféru skorého rána. Stredný až starší vek je predpokladom skúsenosti a poznania. On a ona toho už v živote museli veľa vidieť i zažiť. Zaujímalo ich však všetko, najmä tá plodná obsypaná čerešňa medzi obytnými domami. Na území nikoho. Len tak si stát...?

Na otázku čo je na tom, sa im na tvárach rozhostil úsmev a povedali: Ved' vy žijete v raji. Rozprávali, ako ich fascinovalo folklórne vystúpenie v amfiteátri, akí nádherní mladí ľudia u nás žijú a aké úžasné odevy nosia. Ako im až do duše vstúpili naše trávničky, ktoré počúvali pred pár dňami na podtatranských lúčkach. Valilo sa to z nich v každej druhej vete – nádherné, majestátné, jedinečné, úžasné. A pýtali sa, kde by si na poslednú chvíľu mohli ešte kúpiť knižku, publikácie s fotografiami o nás, o Slovensku, o krajine, na ktorú nikdy nezabudnú. Strávil tu štrnásť dní a zajtra poletia. Domov, do Osaky v Japonsku. To už sa odpoveď hľadala ťažšie. Kde si o nás kúpiť niečo pekné, hodnotné o našej republike, prírode, zvykoch, tradíciách...

Toľkými banalitami a zbytočnosťami je naša pozornosť zatemňovaná každý deň, toľkými negatívami, nenávisťou, odporom. Akoby to mala byť akási novodobá uniforma všetkých, čo chcú byť v správnom prúde. Osobné traumy, nenaplnené ambície, závisť, netolerancia, to nás akosi čoraz viac pohlcuje. A výdatne to živia médiá, v ktorých pozitívna informácia akoby ani informáciou nebola, neexistuje. A prítom každé ráno je u nás očarujúce, všetko, na čo sa pozráme, no nevidíme to, je úžasné. Stačí sa iba porozprávať s Japoncami. O našom Slovensku. O prekrásnej krajine s úžasným bohatstvom v kultúre, vo zvykoch, v hradoch, zámkoch, vo folklóre. Len tie správy v éteri nepozerať, nepočúvať!

Štefan ZLATOŠ

Literárna súťaž Matice slovenskej má za sebou dvadsaťšesť úspešných ročníkov

Mladé talenty o láske k jazyku a vlasti

Text a foto: Zuzana PAVELCOVÁ

Prvý júnový týždeň mesto Nové Zámky privítalo mladé literárne talenty už po dvadsiaty šiesty raz. Nad hlavnou myšlienkou súťaže – Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko – sa v tomto roku zamyslelo päťstodvadsaťtri žiakov a študentov nielen zo slovenských základných škôl pôsobiacich na území Slovenskej republiky, ale i zo slovenských vzdelávacích centier a škôl v zahraničí.

Slávnostný ceremoniál súťaže za účasti štátnej tajomníčky Ministerstva školstva SR (MŠ SR) Olgy Nachtmannovej, primátora Nových Zámok Otakara Kleina, zástupcov mesta Nové Zámky, predsedu Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí (ÚSZ) Jána Varša, správcu Matice slovenskej Maroša Smolca, zástupcov Ministerstva kultúry SR, Štátneho pedagogického úradu (ŠPÚ), Matice slovenskej, Miestneho odboru MS v Nových Zámkoch a ďalších významných hostí sa začal i tento rok symbolicky v centre Nových Zámok pri soche Antona Bernoláka. Po krátkom hudobno-umeleckom programe nasledoval akt kladenia vencov, ktorým sa ukončil úvodný vstup pred slávnostným ceremoniálom v cisársko-kráľovskej jazdiarni.

■ CENA MATICE

Matica slovenská sa spolu s ÚSZ podieľala na organizácii IV. kategórie súťaže, ktorá registruje a posudzuje práce zahraničných Slovákov. Tento rok do tejto kategórie prišlo stotridsaťpäť prác z pera potomkov Dolnej zeme, ale i zámoria a západnej Európy. Práce boli zaslané z Chorvátska, Írska, Maďarska, Rakúska, Rumunska, zo Srbska, z Ukrajiny a z Veľkej Británie. Za Maticu slovenskú sa hosťom prihovoriť jej správca Maroš Smolec, ktorý odovzdal Cenu Matice slovenskej žiačke Marceli

Matica slovenská spolu s Úradom pre Slovákov žijúcich v zahraničí je už dlhodobo garantom IV. kategórie súťaže pre deti našich krajanov. Táto kategória má z roka na rok stúpajúci trend. Na jej organizácii sa podieľa aj Krajské múzeum MS. Tento rok Matica udelila vlastnú cenu Marceli GÁNIOVEJ zo Srbska aj s finančnou odmenou. Súťažiacich pozdravil i správca ustanovizne Maroš SMOLEC.

Gániovej zo ZŠ Jána Čajaka v Srbsku. Okrem iného uviedol: „Súťaž Prečo mám rád slovenčinu je významným dedičstvom jej zakladateľov aj z radov Matice slovenskej, napríklad Janky Garajovej. Už dvadsiaty šiesty ročník súťaže dokazuje, že zasiali na poli vzdelávania, kultúry a umenia zrno, z ktorého vyklíčilo významné tradičné literárne podujatie. Dnes sa hovorí o vlastenectve. Niektorí by ho prikázali zákonom, iní ho zatracujú. Keď som

si vypočul krátke úryvky z tvorby tu prítomných mladých umelcov, je jasné, že ich vlastenectvo a láska k vlasti sú nestrojené a úprimné. Ak v krátkej budúcnosti budú títo mladí ľudia súčasťou slovenskej umeleckej inteligencie, tak sa o budúcnosť slovenského národa neobávam.“ ÚSZ pripravil pre ocenených krajanov niekoľkodňový poznávací pobyt po Slovensku, na ktorý sa tešili nielen súťažiaci, ale i krajské učiteľky a zástupcovia škôl. Najviac radosti

i úprinného úsmevu bolo badať práve na tvárach Slovákov žijúcich v zahraničí, z ktorých mnohí prišli na Slovensko po prvý raz zo vzdialených krajov Dolnej zeme. Tu sa dodnes ozýva ľubozvučná archaická slovenčina, ktorú si krajanovia odovzdávajú ako vzácny dar z generácie na generáciu po mnohé stáročia.

■ TRADÍCIA

Súťaž má dlhoročnú tradíciu. Na jej vznik sme sa spýtali zakladateľky a matičiarke J. Garajovej: „Myšlienka sa zrodila náhodou. Na jednom seminári slovenského jazyka v roku 1992 som sa dala do reči s Magdou Baloghovou, vtedy šéfredaktorkou Mladých liet, že knižnica vyhlásila súťaž o slovenčine a že rozmyšľa o jej vyhodnotení. Vtedy vo mne skrsla myšlienka – prečo nie v Nových Zámkoch v Bernolákovom meste? A stalo sa. Nebolo peňazí, skúseností, ale bolo nadšenie a pochopenie u mojich kolegov v Školskej správe v Nových Zámkoch a Miestnom odbore Matice slovenskej. Školskú správu neskôr vystriedala Základná škola na Nábřežnej ulici.“ V závere programu, pod ktorý sa autorsky i organizačne podpísali členky MO MS v Nových Zámkoch a zástupcovia Základnej školy v Nových Zámkoch na Nábřežnej ulici na čele s pánom riaditeľom Róbertom Rudinským, bol už tradične vyhlásený ďalší dvadsiaty siedmy ročník súťaže.

3 OTÁZKY PRE:

Mgr. Eleonóru HUNČAGOVÚ, odbornú pracovníčku NOC

Zborovému spevu by nemalo zapadnúť slnko

• Zborový spev patrí medzi najstarší a historicky najväznejší amatérsky umelecký žáner. Aká je momentálne na Slovensku členská základňa zborového spevu?

Momentálne na Slovensku pôsobi okolo šesťsto speváckych zborov, čo oproti našim susedným štátom v porovnaní s počtom obyvateľstva je asi o polovicu menej, takže máme čo dobiehať. Po novembri 1989 sa, žiaľ, situácia v zborovom speve veľmi zhoršila. Zanikli detské zbory na základných školách, ktorých bolo dovtedy najviac. Momentálne máme najviac dospelých zborov, možno viac chrámových ako svetských. Túto situáciu sa usilujeme už dlhšie riešiť a práve teraz rozbiehame projekt v spolupráci s VŠMU, vďaka ktorému by mali v školách, či už základných, ale aj materských, umeleckých i stredných, vznikajú

spevácke zbory. Verím, že zborový spev sa zasa vráti v rámci amatérskych umeleckých aktivít na výslnie.

• Máme za sebou takmer polovicu roka 2018. Čo zaujímavé sa v rámci koncertov či súťaží na poli zborového spevu udialo?

Rok 2018 je zaujímavý tým, že bol vyhlásený za Rok zborového spevu. Z dôvodu pridelovania financií z grantového systému Fondu na podporu umenia sa väčšina zborových podujatí bude konať až v druhom polroku. Začiatkom mája NOC v spolupráci s MsKS Rimavská Sobota organizovali celoštátnu postupovú súťaž a prehliadku mládežníckych zborov Mládež spieva a budúci rok nás čaká už päťdesiaty ročník tohto podujatia, ktorý, verím, s veľkou noblesou oslávime v júni 2019 v Prievidzi.

• Mediá o zborovom speve voľajako sústavnejšie neinformujú. Keby ste mali pozvať na zaujímavé akcie do konca tohto roka, ktoré by to boli?

Určite najzaujímavejším podujatím je náš každoročný letný kurz zbornajstrov s medzinárodnou účasťou. Pod vedením renomovaných lektorov počas jedného týždňa vyškolíme okolo tridsať dirigentov všetkých druhov speváckych zborov. Toho roku sa kurz uskutoční v kaštieli a múzeu F. Schuberta v Želiezovciach. Po prvý raz pripravujeme letný zborový tábor v Žiari nad Hronom, kde na konci roka prebehne už piaty ročník celoslovenskej súťaže a prehliadky vokálnych zoskupení Vianoce a cappella.

Zhovárať sa Maroš M. BANČEJ
Foto: autor

V SNN 25/2018
SI PREČÍTATE

■ Výrazná osobnosť hereckého neba Juraj SARVAŠ pre matičné Slovenské národné noviny
■ Novomestskí maďaróni zinscenovali proces s markovičovcami, politikmi SNS v roku 1903
■ S génom Franzom Lisztom sa otvára tretia dimenzia slovenských dejín a slovenskej kultúry

Internetové stránky s alternatívnym obsahom supľujú pluralitu médií

Zostavujú zoznamy kvázi konšpirátorov

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

V minulom čísle SNN sme priniesli informáciu o tom, že bývalá premiérka Iveta Radičová a od vlnajška dekanka súkromnej Fakulty masmédií Paneurópskej vysokej školy v Bratislave zorganizovala medzinárodnú konferenciu pod názvom Pravda & lož – sloboda prejavu v kontexte moderných technológií. Poukázali sme na to, že práve Radičovej vláde si absolútne podrobila verejnoprávne médiá, keď rozhlas i televíziu zlúčila do jednej inštitúcie pod vedenie politiky vyhovujúcej Miloslavy Zemkovej.

Treba pripomenúť, že nové vedenie RTVS okamžite zrušilo diskusnú reláciu Večer na tému, ktorú moderovali Milan Blaha a Jozef Hübel, a na obrazovky sa vrátila Hríbova Lampa. Už 14. marca 2011 mala zasadnutie nová Rada RTVS, ktorá schválila Zemkovej návrh organizačného poriadku. O miesta prišlo z celkového počtu stotridsaťdva riadiacich pracovníkov osemdesiatpäť manažérov. Štatutárnymi zástupcami Zemkovej sa od prvého marca 2011 stali Peter Ondro pre STV a Ľuboš Machaj pre SRo. Že Radičovej vláde nemala nijaké problémy s ľuďmi z investičných žralokov, svedčí pozícia Ondru, ktorý

v minulosti pôsobil ako krízový manažér Penty.

■ IDEOVÍ A IDEÁLNI

Na Slovenskú televíziu sa po voľbách v roku 2010 zneslo množstvo účelovej kritiky. Prekážal najmä jej riaditeľ Štefan Nižňanský, mimochodom niekdajší poslanec Federálneho zhromaždenia, jeden z tých opozičných poslancov, čo „pomohol“ pri hlasovaní o zániku federácie. „Nižňanský nemá miesto v STV, dnes je nepozorateľná, nekvalitná, stranícka a v prospech politikov, šíri nenávisť,“ vyjadril sa vtedy Tomáš Galbavý z SDKÚ. „Absolútne nezvládol riadenie STV,“ tvrdila vtedajšia podpredsedníčka KDH Jana

Žitňanská. KDH išlo v návrhoch najďalej, chcelo úplne nanovo vybudovať STV, dočasne zrušiť správy a publicistiku a ideálneho šéfa videlo v bývalom manažérovi Východoslovenských železniarní Gabrielovi Eichlerovi.

■ A OPĀT NÁLEPKY

V úsilí vyrovnat' sa s novými technológiami v informačnom systéme nemožno nevidieť obavy o stratu monopolu na vytváraní verejnej mienky. Radičová sa prostredníctvom fakulty masmédií usiluje o zdanie inštitucionalizovaného, a teda seriózneho ataku proti alternatívnym zdrojom informácií. So svojimi spojencami si dokonca vytvorili aj nástroje

na ostrakizovanie nepriateľa vo forme stránky konspiratori.sk. Jej autori uvádzajú, že tvoria zoznam webov, „o ktorých členovia našej komisie majú pochybnosti o ich dôveryhodnosti a obsahu kvality“. Tento systém veľmi pripomína rozsiahlu sieť mimovlád-

nych organizácií v USA, mnohých platených samotným Kongresom Spojených štátov, na monitorovanie ľudských práv, stavu demokracie alebo stavu slobody slova vo svete. Tie majú svoje národné pobočky a na Slovensku je takou styčnou adresou Inštitút pre verejné otázky. Výstupy týchto mimovládok potom slúžia na usmerňovanie vývoja v jednotlivých krajinách sveta rozličnými spôsobmi, najčastejšie sankciami.

■ SAMOZVANÍ SUDCOVIA

Ak si pozrieme zoznam webov na stránke konspiratori.sk, neuniknú pozornosti stránky, ktoré jednoznačne vytvárajú pluralitný systém médií, o čo by sa mal z ústavy starať štát. No nerobí to, a tým vytvára priestor pre samozvaných sudcov, ktorí sa už svojím spôsobom starajú o to, aby pluralitu nazvali konšpiráciou. Veď už len samotné mená hodnotiacej komisie sú veľavravné a neprekvapí, že prevažne pochádzajú z prostredia denníka SME. Taki sú Alexej Fulmek, Vladimír Mužík, Pavol Haroš, Matúš Ritomský, Dávid Tvrdoň alebo Juraj Smatana či Marína Zavacká. Nenájdete medzi nimi jediného úprímného Slováka.

Výsledky maturit z maďarčiny boli lepšie ako zo štátneho jazyka

Materčina ako od zlej macochy

Ján ČERNÝ – Ilustračné foto: internet

S výsledkami študentov v nedávnom maturitnom období oboznámila verejnosť ministerka školstva Martina LUBYOVÁ. Určite to neboli uspokojivé informácie, práve naopak. Takmer polovica testov zo slovenčiny bola nevyhovujúca.

V máji na Slovensku maturovalo 42 483 maturantov zo 707 škôl. V testoch zo slovenského jazyka a z literatúry dosiahlo 39 386 študentov úspešnosť priemerne na 54,7 percenta. Z matematiky písalo test 5 422 maturantov, pričom v priemere boli úspešní na 57 percent. Elektronická forma externej časti maturitnej skúšky sa uskutočnila na 103 školách, zúčastnilo sa na nej 2 161 žiakov.

■ SLOVENČINA – PREPADÁK

Ak si zopakujeme, že priemerná úspešnosť testu zo slovenského jazyka a literatúry bola 54,7 percenta, potom druhým dychom treba konštatovať, že takmer každý druhý maturant

bol v tejto skúške neúspešný. Alebo že každý druhý absolvent stredného vzdelávacieho stupňa nevláda ani len polovicu požadovaného učiva zo slovenského jazyka a z literatúry. To je varujúce zistenie. O to zarážajúcejšie je, že maturitné testy z cudzích jazykov dosiahli takmer rovnakú úspešnosť či vlastne neúspešnosť. Konkrétne – maturanti mali na výber zo šiestich rôznych cudzích jazykov. Najväčší záujem bol o anglický jazyk, a to na úrovni B1 (20 229 maturantov), pričom priemerná úspešnosť bola 53,9 percenta, na úrovni B2 to bolo 63,4 percenta. Na najvyššej úrovni C1, z ktorej maturovalo 1 565 študentov, bol priemer dokonca až 66,8

percenta. Teda naši slovenskí stredoškólači ovládajú podľa toho angličtinu lepšie ako materinský a štátny jazyk – slovenčinu.

Študenti, ktorí si zvolili papierovú formu testu, dosiahli v priemere úspešnosť 54,5 percenta a v elektronickej forme boli o čosi lepší – na úrovni 58,2 percenta. Žiaci gymnázií dosiahli lepšie výsledky (66,2 percenta) v porovnaní so žiakmi stredných odborných škôl a konzervatórií (48,3 percenta). Taktiež by mal zaujať údaj, že znalosti slovenčiny tak na jednu tretinu dosiahlo až takmer osem percent maturantov. V teste zo slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazy-

kom maďarským dosiahli maturanti znalosti na 47,1 percenta. Čiže ani nie polovičné.

■ KDESI JE CHYBA

A tú treba intenzívne hľadať a čo najskôr odstrániť. Je dobré ovládať cudzie jazyky, ale prioritu by na Slovensku predsa asi len mal mať štátny jazyk. Tieto výsledky boli dokumentované v čase, keď sa intenzívne uvažuje o akýchsi experimentoch vo výučbe slovenského jazyka, ktoré jeho znalosti ešte viac zúžia. Aj preto by sa takéto návrhy mali zarazit' ešte v štádiu úvah, keď sú iba v takzvanej testovacej polohe súdržnosti vládnej koalície.

Možno byť spokojný s dotáciou na výučbu slovenčiny v stredných školách, ktorá je iba tri hodiny týždenne? Cudzí jazyk môže mať pritom aj raz toľko (aj s voliteľnými seminármi). Zanietení slovenčinári roky pripomienkujú nevyhnutné zvýšenie dotácie na štátny jazyk v stredných školách alebo aspoň povinné delenie tohto predmetu na skupiny, ako je to v prípade cudzích jazykov. Roky im

úradu odkazujú bez argumentov, že to nie je možné. Slovenčinári našu slovenčinu bránia. Ale bez záujmu a podpory médií a následne celej spoločnosti a bez pochopenia kompetentných úradov. Výsledok tohto stavu smutne zdokumentovali tohtoročné maturity.

VŠIMLI SME SI

Minulý mesiac sa rozhodlo o najkrajších knihách Slovenska. Súťaž má vyše polstoročnú tradíciu a jej poslaním je zvyšovanie výtvarnej úrovne a kvality polygrafického spracovania kníh. Od roku 1993 ju organizuje medzinárodný dom umenia pre deti Bibiana so spoluorganizátormi.

Najkrajšie knihy sú aj z Martina

Každý rok sa posudzuje niekoľko stoviek prihlásených titulov, z ktorých sa na ocenenie na základe rôznych výtvarných a technických kritérií vyberie okolo dvadsať a tie potom vyhlásia za Najkrajšie knihy Slovenska. Tentoraz odborná porota vedená akademickým maliarom Igorom Piačkom posudzovala stošesťdesiat publikácií. Ceny za Najkrajšie knihy Slovenska 2017 odovzdali vo Dvorane Vysokej školy výtvarných umení a následne v Bibiane otvorili ich výstavu. Nás môže tešiť, že medzi ocenenými titulmi sú aj tie, ktorým rodný list vypísali v Martine. V kategórii kníh o výtvarnom umení a obrazových publikáciách získala ocenenie kniha prof. Lubomíra Longauera: Peter Ďurík – Typografia, ktorú graficky upravil Peter Ďurík a vydala L. Longauer a Neografia v Martine. Peter Ďurík za vynikajúcu grafickú úpravu získal Cenu Ministerstva kultúry SR a Cenu Zväzu polygrafie a tlačiarní.

V tej istej kategórii obstála aj historická monografia odborného pracovníka SNK Lubomíra Jankoviča Slovensko, Európa a svet na starých mapách a v grafických vyobrazeniach historických tlači 15. až 18. storočia z fondov a zbierok Slovenskej národnej knižnice. Autorom grafickej úpravy publikácie je Ivan Bily, knihu vydala Slovenská národná knižnica.

Text a reprofoto: Michal SITNIK

Druhá vetva severomorského plynovodu Nord Stream 2 bude aj nebude

Putinove vyjadrenia by nás mali zaujímať

To, čo povie ruský líder Vladimir Putin, by nás malo zaujímať. Hlavnoprúdová slovenská tlač ho však nemusí a drží sa dispozície svojich západných chlebobdarcov – každý deň aspoň jedna negatívna správa o Rusku. Mnohé Putinove zásadne vyhlásenia a stanoviská ako keby pre nás neboli. Pritom jeho nedávne vyjadrenie po rokovaní s kancelárkou Merkelovou v Soči bolo pre Slovensko, ale v širšom zmysle aj pre Európu mimoriadne dôležité. Rusko sa má podľa neho zasadiť o to, aby sa plyn ťažený na jeho území prepravoval do Európy aj naďalej cez Ukrajinu.

„Po otvorení prevádzky plynovodu Nord Stream 2 bude Rusko aj naďalej prepravovať časť plynu cez Ukrajinu,“ mal podľa dôveryhodnej ruskej štátnej agentúry TASS povedať po spomínanej schôdzke prezident Putin. A to bez ohľadu na to, aké spory má Rusko v súvislosti s prepravou plynu do Európy práve s Ukrajinou. To znamená, že Družba bude plyn prepravovať na Západ naďalej. Nie je síce známe v akom objeme, ale bude. A Západ ho bude zrejme spätným chodom a cez Slovensko zas tlačit' do ukrajinskej plynárskej sústavy. V akom objeme je tiež nateraz záhada...

Je však verejne známe, že nemecká kancelárka intenzívne podporuje vybudovanie druhej vetvy Severného prúdu, ktoré priniesie zdvojnásobenie kapacít už existujúceho plynovodu popod Severné more. Nemecko totiž až celou jednou tretinou celkovej svojej spotreby energie závisí od dodávok plynu z ruských ťažobných polí. Berlín je v podstate jedno, či ho dostane popod more, alebo tranzitom cez Ukrajinu, Slovensko a Českú republiku. A po výroku Vladimíra Putina si zrejme aj Angela Merkelová vydýchla upokojením...

V súčasnosti nie je známe, ako toto stanovisko hlavy Ruskej federácie ovplyvní

politikou sankcií proti Moskve zo strany Západu a či bolo do istej miery motivované úsilím o ich zmäkčenie. Tak isto nie

ČO INÍ NEPÍŠU

Trasy ruských plynovodov a ropovodov smerujúcich do Európy a na Blízky východ

je známe, či zmierlivý tón dvoch vrcholných politikov tejto časti sveta na stretnutí v Soči čosi so sankciami napokon urobí. Neprosievajú ani jednej zo zúčastnených strán. V otázke dodávok plynu potrebuje

západná časť Európy ich diverzifikáciu a nedávne slovenské skúsenosti s obracianím toku dodávok zo Západu na Východ a z Východu na Západ iba potvrdili, že možné je prakticky všetko. Moskva je, zdá sa, pripravená, ísť na hranicu možného. Nie všetkým to však v európskej i našej politike vyhovuje. Živnenie animozít medzi európskym spoločenstvom a Ruskou federáciou je dobrou a úrodnou pôdou pre mnohých pohrobkov studenej vojny a podpaľáčov nových horúcich konfliktov. Lenže energetika nepustí. Tá je nad každou politikou. A projekt plánovaného plynovodu Nord Stream 2 z Ruska do Nemecka nijako nezvyší energetickú bezpečnosť Európy ani jej energetickú nezávislosť. V Bratislave to nedávno povedal námestník ministerstva zahraničia USA Wess Mitchell. „Nord Stream 2 nie je projekt, ktorý zvyšuje energetickú bezpečnosť Európy či jej energetickú nezávislosť. Je to politický projekt. Nord Stream 2 robí Európu zraniteľnejšou,“ konštatoval diplomat Mitchell po stretnutí so štátnym tajomníkom slovenského ministerstva zahraničia Ivanom Korčekom. A určite pritom neprihrieval polievku Rusom...

Ján ČERNÝ
Mapka: internet

Darebáctva pravicových liberálov

Ludovít ŠTEVKO

Celé roky sa naprieč politickým spektrom vedú diskusie o dôchodkovom systéme, minimálnej mzde, ale najmä o sociálnych balíčkoch, ktoré sú predmetom kritiky strán pravicovo-liberálneho razenia ako všetko, čo zmierňuje sociálny tlak trhovej ekonomiky na chudobnejšiu vrstvu spoločnosti. Paradoxom slovenského zápasu o sociálne spravodlivejšiu spoločnosť bolo vyhlásenie prezidenta Kisku po tom, čo si predvolal na koberček ministra sociálnych vecí Jána Richtera, že Slovensko nie je sociálny štát. Povedal to prezident – podnikateľ, ktorý zbohatol z nekresťanských úrokov svojich splátkových spoločností, čím načrel hlboko do vreciek sociálne najohrozenejšej časti obyvateľstva. Na dvojtvárnosť predstaviteľov slovenského liberalizmu sme si už zvykli. Keď Ludovít Kanik

za svojho pôsobenia vo vláde dvojčiek Dzurindu a Mikloša trikrát potrestal dôchodcov svojimi reformami, považovalo sa to za úspech pravice. Prvý raz postihol Kanik dôchodcov vtedy, keď mnohým z nich neoprávnene odobral invalidné dôchodky, druhý raz, keď zaviedol dve nerovnoprávne kategórie dôchodcov, tzv. starodôchodcov a novodôchodcov, a tretí raz, keď ako poisťovací agent vymyslel konštrukciu II. piliera.

Po mnohých rokoch sa odhalila v celej nahote lživá pravicová bublina o výhodnosti druhého piliera smerujúca iba k tomu, aby mali súkromné spoločnosti dostatok klientov a čo najvyššie príjmy, z ktorých by mohli žiť na vysokej nohe. O dôchodcov nešlo ani o morálku. Božstvo trhu pozná len kategóriu zisku, kategóriu morálky sotva.

Richard Sulík je autorom knižky Odvodový bonus, v ktorej vraj ide o „zásadný zásah do tradičného ponímania finančného vzťahu medzi občanom a štátom, že nikto z politikov sa ho nikde na svete nesnažil presadzovať“.

KOMENTÁR

Návrh je to skutočne fascinujúci. Milan Kuruc, zakladateľ občianskeho združenia Pracujúca chudoba, podrobil Sulíkov projekt zdrujujúcej kritike: „Odvodový bonus vám pár drobných na výplatu pridá, ale zoberie vám dôchodky a zredukuje zdravotnú starostlivosť na drastické minimum. Tí, čo už teraz majú vysoko nadpriemerné príjmy, si drasticky polepšia ešte viac, budú si schopní na dôchodok našetriť, budú si schopní zaplatiť nad-

štandardnú zdravotnú starostlivosť – takú, ktorá je dnes štandardom pre všetkých. A všetci ostatní, čo majú príjmy bežné, priemerné alebo kúsok nadpriemerné, dostanú síce pár drobných navyše, ale výdavky budú mať v skutočnosti ešte vyššie: budú si musieť priplácať zdravotné poistenie a budú musieť šetriť na dôchodky oveľa viac než teraz. Takto budú vlastne pracovať nie do dôchodku, ale až do smrti, pretože si zo svojho príjmu na slušný dôchodok nikdy nenašetrí.“ Takže vieme, čo môže chudobnejšiu väčšinu Slovákov čakať, ak sa Sulík a jeho kamarila dostanú do vlády. Bol by to pokus o revitalizáciu neoliberalnej podoby kapitalizmu, ktorý je na celom svete v kríze a krachuje.

Nijako neprekvapuje, ak sa najmä zo Sulíkovho košičara ozývajú hanlivé hlasy na tému aktuálnych sociálnych balíčkov z repertoáru súčasnej vládnej koalície. Po nedávnej tlačovej konferencii, na ktorej sa hovorilo o nových opatreniach v sociálnej oblasti, Galko adresoval Robertovi Ficovi takéto slová: „Kradne a tuneluje milióny a miliardy a deťom ide veľkodušne dať jedno euro na obed, aby ho

mali akože zadarmo. Neuveriteľný hnus.“ Teda hnus je dávať deťom zo sociálne slabších rodín, hnus je dávať dôchodcom na hranici prežitia, ale naopak milé je pridávať bohatým a úžerníkom vo forme odvodových a daňových bonusov, pekné je sprivatizovať všetky nemocnice, pretože zdravie je tovar, ako to chcel už raz dokázať bonviván Rudolf Zajac, Sulíkov poradca pre zdravotníctvo a majiteľ vily na Tenerife.

Ozaj, kto bol autorom výroku: „Hovoríme to ako jediná strana, že zrušíme nezmyselné sociálne balíčky?“ Bol to Galko, Sulík či Mihál? Vlastne je jedno, kto to povedal. Podľa niektorých liberálo-militantných persón je každé sociálne opatrenie „zlé“ podobne ako návrh ústavného zákona, ktorý ohraničuje vek odchodu do dôchodku na šesťdesiatštyri rokov. V návrhu tohto ústavného zákona je aj paragraf, že „každý zamestnanec má právo, aby jeho odmena za vykonanú prácu nebola nižšia ako minimálna mzda“. Akože inak, „je to nesystémové, je to zlátanina“, povedal v diskusnej relácii Sobotné dialógy RTVS bývalý člen SAS Jozef Mihál. Tak občan, vyber si, aký systém chceš.

Ako sa Coman oženil či vydal...

Eva ZELENAYOVÁ

Rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie v kauze rumunského občana Adriana Comana, ktorý sa dožaduje svojich práv v súvislosti s uzatvorením sobáša s partnerom rovnakého pohlavia, vzbudil veľký ohlas verejnosti. Vyjadrili sa k nemu zástupcovia skupín LGBTI, politických strán, občianskych združení, poradca prezidenta i predseda Konferencie biskupov Slovenska. Pochopiteľne, nezastávajú rovnaký názor, lebo rozhodnutie Súdneho dvora EÚ smerovalo do kauzy s ideologickým charakterom a najmä do oblasti ľudských práv. A agenda ľudských práv sa v integrujúcej i integrovanej Európe stala jedným z najdôležitejších nástrojov riadenia európskej politiky.

Rumunský občan Coman uzavrel manželstvo so svojim priateľom z USA Hamiltonom v Belgicku a chce sa s ním usadiť v Rumunsku. Žiadal pre

svojho partnera udelenie rumunského občianstva na základe ich registrovaného partnerstva z Belgicka a pridelenie štatútu rodiny na základe tohto vzťahu. Ale Rumunsko podobne ako Slovensko neuznáva manželstvá párov rovnakého pohlavia a jeho žiadosti

POZNÁMKA

nevyhovelo. Comanov prípad sa napokon skončil na Súdnom dvore EÚ a ten rozhodol tak, že jeho výklad si právnici i zainteresovaná verejnosť vykladajú rozlične.

Europoslanec Branislav Škripek varuje pred zasahovaním inštitúcií EÚ do práv suverénnych štátov a rozhodovať o tom, „aké smú byť naše hodnoty a meniť tak našu históriu bez nášho súhlasu“. Škripek tiež objasňuje pozadie prípadu Coman a tvrdí, že ide o cieľenú kampaň aktivistov, ktorí

bojujú za práva gayov, čo podľa neho potvrdzuje skutočnosť, že Coman viac rokov pracoval pre ľudsko-právnu organizáciu Open Society v New Yorku a následne v roku 2013 sa stal riaditeľom Arcus Foundation presadzujúcej práva LGBTI osôb. Škripek pripomína, že v prípade Coman ide o práva LGBTI, no následne sa takýto scenár môže uplatniť aj v iných otázkach. Reakcia predstaviteľov inakosti na Slovensku potvrdzuje jeho slová.

Predseda Aliancie za rodinu Anton Chromík k rozhodnutiu Súdneho dvora EÚ vo veci Coman uviedol, že „úlohou súdu nesmie byť ideologická kolonizácia štátov. Nemáme problém s uznávaním pobytu osôb, máme problém, ak nás kvôli uznávaniu pobytu osôb súd núti uznávať ako manželstvo niečo, čo manželstvom nie je a nebude. Máme problém, ak súd tvrdí, že právny predpis EÚ obsahuje uznanie manželstva

osôb rovnakého pohlavia, hoci členské štáty nemali tento úmysel pri prijímaní smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov“.

Jednoznačné stanovisko k rozhodnutiu Súdneho dvora EÚ vydal predseda KBS bratislavský arcibiskup metropolita Mons. Stanislav Zvolenský. Okrem iného v ňom uviedol: „Bohužiaľ, Súdny dvor EÚ sa týmto vyjadrením len neuspokojivo pokúša zakryť cieľ sledovanej rozsdumok: cez súdny aktivizmus obísť demokratické princípy, na ktorých stojí európska spoločnosť, a v rozpore s ústavami členských krajín otvoriť dvere pre rozšírenie privilégií, ktoré boli doteraz vlastné len manželstvám muža a ženy.“

Poradca prezidenta Ján Mazák tvrdí, že „ústavné právo Únie (článok 21 ods. 1 ZFEÚ) bráni tomu, aby orgány Rumunska odmietli priznať právo na pobyt manželovi rumunského občana štátu z dôvodu, že občianske právo neupravuje manželstvá medzi osobami rovnakého pohlavia“.

Judikatúra EÚ zrejme dosiahla formu, cez ktorú možno ovládať štáty Únie napriek tomu, čo si o tom ich občania myslia.

AKO BOLO, ČO BOLO

V druhej polovici mája ma pozvali do Státnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici na besedu, ktorú zorganizovali pri príležitosti nedeľných osemdesiatich piatich narodenin primára MUDr. Milana Očenáša. Pred pár rokmi som o ňom napísal knižku Chirur, čo porážal šamanov. Na priateľa Milana sme spomínali viacerí. Moderovania sa chopil vtipný zabávač, športový lekár Ero Caban, ktorý kedysi začínal u primára Očenáša na úrazovej chirurgii. Prorektor Akadémie umení Matúš Olha prečítal kapitolu z knižky.

Na svojho staršieho kolegu a zároveň učiteľa si zaspomínali traumatológovia Eugen Bielik a prednosta Oddelenia úrazovej chirurgie Rado Gajdoš, ktorý zohnal sponzora, aby knižka mohla vyjsť. Na svojho prvého primára spomínal aj náš najúspešnejší transplantáčny chirurg primár František Hampl, ktorý má na svojom konte dve stovky vymenených pečení. So svojou troškou do mlyna prispela jubilatova sestra Mária. Autentický hlas primára Očenáša ponú-

kol zúčastneným redaktor Slovenského vysielateľa Boris Koróni, ktorý priniesol niekoľko záznamov jeho zamyslení z ich spoločného rozhlasového cyklu Očenáš, ktorý nie si na nebesiach. Živý vstup a najmä hlboké myšlienky

Ulica pre primára Očenáša

Peter VALO

vyňikajúceho chirurga, ktorý stál popri legendárnom primárovi Imrichovi Hudecovi pri začiatkoch slovenskej traumatológie a osem rokov na penzii strávil v najťažších podmienkach vojnového Južného Sudánu a Burundi, dodali podujatiu mimoriadne presvedčivú atmosféru. Koróni spomenul, že každá relácia s pánom doktorom Očenášom bola pre nich malou oslavou. Tento mimoriadne rozhladený a inteligentný človek prichádzal do redakcie osobne. Robil to aj vtedy, keď

mal vážne podlomené zdravie. Sám tvrdil, že sa v redakcii cíti ako v oáze. Vždy, keď prišiel, udalosti nabrali rovnaký spád. O chvíľu boli všetky stoličky okolo jeho stola obsadené a on sypal svoje zážitky z Afriky.

Jedny boli úsmevné, iné smutné. Nechýbali ani kritické názory na politické a spoločenské dianie.

Skrátka, Milan Očenáš bol rodený rozprávač. Netajil sa názorom, že Afrike treba pomáhať v Afrike, a nevláčiť jej zaostalosť, negramotnosť, hlúpe zvyky a neprispôsobivé náboženstvá do Európy. Trápilo ho, že vlády podceňujú zdravotné riziká súčasnej migrantkej invázie. Upozorňoval, že s migrantmi môžu prísť choroby, ktoré tu nepoznáme a proti ktorým nie sme imúnni. Zdôraz-

ňoval, že v afrických a ázijských krajinách sú okrem iných nám neznámych chorôb samozrejmosťou mimoriadne nákazlivé choroby kože. Škvritý tyfus a tuberkulóza, ktoré sa nám podarilo takmer zlikvidovať, patria medzi

najsmrtiacejšie choroby v dejinách ľudstva a v Afrike zabíjajú vo veľkom.

Afrike, Afričanom a najmä ich deťom odovzdal pán primár celé svoje srdce a lekársky um. Len v juhosudánskom Mapuordite urobil okolo dvetisíc veľkých a päťtisíc malých chirurgických zákrokov. Penzista s vážnymi zdravotnými problémami vydržal v ťažkých tropických podmienkach so zdravotne nevyhovujúcou vodou plnou životnebezpečných parazitov. Každú chvíľu

mohol stúpiť na jedovatého hada, škorpiona a sám prekonal maláriu. Kruté prírodné podmienky spôsobili, že po pár mesiacoch ušiel ne jeden mladý zdravý lekár. Milan Očenáš popri práci pomáhal charitatívnym spolkom a svoje peniaze nechal vyštvudovať nejednu vojnovú sirotu, pričom hovorieval: „Peniaze boli aj budú, do hrobu si ich nevezmem.“

Vo veľkej sále knižnice sa tiesnilo vari stopäťdesiat ľudí. Boli tam primárovi kolegovia, zdravotné sestry a najmä vďační pacienti, ktorí spomínali na svojho lekára. Aj to je dôkaz o brázde, ktorú v Banskej Bystrici vyoral tento skvelý chirurg. Sám menil Afriku a Afrika zmenila jeho. Z mrzutého pedanta sa stal usmiaty zhovorčivý optimista. Primár Očenáš šíril dobroprajnosť a dobré meno Slovenska a Banskej Bystrice do sveta. Nečudo, že účastníci besedy spontánne prijali návrh, že by mohli podľa neho pomenovať ulicu. Jednu doktorskú už majú. Ulenovali ju primárovi Petelenovi, ktorý býval Očenášovi vzorom. Či k nej pribudne ďalšia, to je záležitosť primátora a mestského zastupiteľstva.

SEBAOBRAHA

Všeobecne platí, že politický boj neprebíha práve v rukavičkách. Jednej aj druhej strane sa zide akýkoľvek argument, bárs by prenesene povedané „krival“ na všetky štyri laby. Z príčinlivých politikov, aktivistov či novinárov si robili posmech už klasici česko-slovenského politického fejtónu Jaroslav Hašek či Janko Jesenský. Bežná je napríklad metóda „pars pro toto“, na základe ktorej vzniknú označenia „strana mafiánov“ či v prípade Jaroslava Haška v jednom z jeho fejtónov „spoločenstvo konzumentov mačiek“.

Vytlkanie kapitálu

Pomerne voľne nastavené etické brzdy však začínajú do nášho spoločenského života vnášať demagógiu, umele vyvolávanú a živú nevráživosť a doslova etické bezvládne. Najnovšie ako doslova transparentný príklad možno označiť mediálnu manipuláciu v prípade neospravedlňovateľného zabitia mladého cudzinca v Bratislave. Ide o tragický, v dnešnej agresívnej spoločnosti vonkoncom nie ojedinelý prípad, keď sa nadránom na jednej z neslávne známych bratislavských ulíc zastal Filipínec Henry Acorda dvojice obťažovaných mladých žien. Agresor nezaváhal a na subtilného počítačového technika zaútočil s takou razanciou, až mu spôsobil ťažké zranenie hlavy, ktorému dotyčný onedlho v nemenovanej bratislavskej nemocnici podľahol.

Kto sa v ostatnom čase po inkriminovanej Obchodnej ulici pohyboval v neskorých nočných hodinách, vie, že ide o mimoriadne „rušnú“ časť nočnej Bratislavy. Nie je tu núdza o pasákov, dílerov drog domácej či balkánskej proveniencie, do toho započítajme alkoholom či drogami posilnených domácich aj turistov, nečitateľných arabsky hovoriacich mladých mužov z príľahlej ulice Vysoká, no a, samozrejme, nemálo zábavychtivých študentov. To je dostatočne výbušná zmes aj bez rôznych „izmov“, ktoré okamžite začala časť aktivistov spomínať v súvislosti s tragickým prípadom. Šarvátok s väčším či menším výsledným ublížením na zdraví je na tej ulici požehnané. Ak by na mieste subtilného Filipínca bol rovnako subtilný Stredoslovák, skončil by sa útok alkoholom posilneného primitíva z Dunajskej Stredy úplne rovnako. Lenže tu sa okamžite zasunula do pozadia hlavná príčina. Tou je trestuhodná benevolencia zodpovedných, počnúc políciou a končiac magistrátom, ktorí jednoducho o neudržateľných pomeroch na spomínanej ulici vedeli, ale nič s tým neurobili. Namiesto toho sa ozval mohutný chór aktivistov s hlasným prevolávaním o rasizme, fašizme a xenofóbi. Bez štipky hanby očiachovali pomaly celú spoločnosť ako fašistickú, čo má, samozrejme, na svedomí súčasnej vlády, no a leitmotív rýchlo zvolaného protestného zhromaždenia bol na svete. Zmátožená časť spoločnosti im azda na podobnú demagógiu aj skočila. Tí súdni ľudia, ktorých je zatiaľ, dúfam, väčšina, len neveriacky pozerajú, ako sa „vytlkáči“ politického kapitálu nezastavia už pred ničím. Tu sa už končia námety na fejtóny, tu sa začína pokus o diktatúru menšiny.

Marek DANKO

Slovensko má byť atraktívne, nielen perspektívne, ale na každý jeden deň života

Milióny ľudí vo svete majú slovenské korene

Maroš SMOLEC – Foto: MZV SR

Lukáš PARÍZEK (* 9. september 1986 Bratislava), štátny tajomník Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky (marec 2016) a osobitý predstaviteľ ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR pre predsedníctvo SR v OBSE (od 1. januára 2018). Po ukončení štúdiá začal pracovať ako stážista a neskôr ako konzultant v Sekretariáte Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe vo Viedni v roku 2012. V kariére pokračoval neskôr v rokoch 2013 a 2014 v Oddelení hodnotenia obrany Odboru stratégie a riadenia obrany v rámci Sekcie obrannej politiky Ministerstva obrany Slovenskej republiky. V rokoch 2014 a 2015 pracoval v Oddelení bilaterálnych vzťahov Odboru medzinárodných vzťahov na Sekcii obrannej politiky Ministerstva obrany SR. V roku 2015 nastúpil do Slovenskej inovačnej a energetickej agentúry, kde pôsobil do marca 2016 na Odbore komunikácie a medzinárodnej spolupráce.

Štátny tajomník rezortu diplomacie Lukáš PARÍZEK

• Vo funkcii štátneho tajomníka MZV SR máte v kompetencii aj otázky slovenských krajanov žijúcich za hranicami nášho štátu. Ako by ste definovali v súčasnosti aktuálne problémy slovenskej diaspory?

Počet Slovákov vrátane potomkov, ktorí sa hlásia k slovenským koreňom, je takmer dva milióny a toto úžasné číslo zahŕňa krajanov aj Slovákov študujúcich alebo pracujúcich v zahraničí. Potreby a očakávania rôznych generácií Slovákov od svojej materskej krajiny sú rôzne a líšia sa aj podľa spoločenských a ekonomických podmienok, kde žijú.

Najvýznamnejším faktorom existencie slovenských komunit v zahraničí je však samotná snaha a úsilie o zachovanie tradícií, slovenského jazyka a kultúrneho povedomia a prenos na ďalšie generácie. Globalizácia a komunikačné technológie menia pojem o vzdialenostiach, a preto aj Slovensko ako súčasť globálneho sveta nanovo definuje a vytvára vzťah k svojim krajanom. Zbieram skúsenosti na stretnutiach so zahraničnými Slovámi priamo tam, kde žijú, a zároveň považujem za povinnosť komunikovať aj cez sociálne siete.

• Agendu slovenských krajanov aktívne riešila aj Matica slovenská v nedávnej minulosti. Po vzniku Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí (USŽZ) prešla táto kompetencia na tento štátny úrad. Krajania však stále žiadajú vyššiu finančnú podporu zo strany Slovenskej republiky. Je

súčasná podpora dostatočná? Existujú aj iné formy, ako by získali financie na svoju činnosť okrem USŽZ?

Za ostatné roky sa zväčšuje disproporcija medzi finančnými prostriedkami, ktoré má Úrad k dispozícii, a sumou, ktorú požadujú naši krajanovia na podporu aktivít. Zároveň vznikli nové slovenské komunity v západnej Európe a v zámorí, ktoré sú veľmi vitálne a generujú aktivity vo vzdelávaní a v kultúre, či už sú to vzdelávacie centrá, vikendové a nedeľné školy, folklórne súbory alebo časopisy. Podpora projektov cez zdroje Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí je čiastková, teda počíta sa s viacdrojovým financovaním. Markantným príkladom sú Slováci v strednej a juhovýchodnej Európe, kde majú krajiny voči svojim národnostným menšinám ľudsko-právne záväzky. Podporu na rozvoj a udržiavanie národných tradícií možno získať aj na úrovni mesta, ako to napríklad umožňuje Mníchov, alebo z rozpočtu zväzového štátu, ako to je v Austrálii.

• Komunity Slovákov sa začali formovať v zahraničí z ekonomických dôvodov, keď Slováci smerovali na Dolnú zem za pôdou (súčasne Maďarsko, Rumunsko a Srbsko) či za prácou do USA, a z politických dôvodov po roku 1945 a 1968. V posledných dvoch desaťročiach však akoby vznikla nová vlna vysťahovalectva do západnej Európy – za lepšími platovými podmienkami. Ako hodnotíte túto vlnu slovenského exilu?

Po roku 1989, odkedy sa začal rozvíjať trend voľného pohybu osôb, hovoríme o Slovákoch žijúcich v zahraničí, čiže určite by som nehovoril o exile. Celkový počet študujúcich a pracujúcich Slovákov v zahraničí sa odhaduje na dvestotíc až trisotíc, čo predstavuje 3,5 percenta až 5 percent súčasnej slovenskej populácie. Hovoríme o študentoch pracujúcich na rôznych pozíciách, o celých rodinách aj jednotlivcoch. Časť z nich sa vráti, ostatní vytvárajú novú generáciu krajanov. Tento jav treba chápať aj ako súčasť dynamickej medzinárodnej migrácie.

Výsledkom migrácie je stav, že osemdesiat percent Slovákov žije v súčasnosti v štyroch krajinách – až štyridsať percent v Česku, štvrtina vo Veľkej Británii a zvyšných pätnásť percent v Rakúsku a Nemecku. Z pohľadu krajskej politiky považujem za potrebné na tento fenomén reagovať novými formami komunikácie a podpory krajským komunitám. Zároveň väčšiu časť tejto migračnej vlny tvoria mladí ľudia, ktorí udržiavajú intenzívne rodinné a iné väzby so Slovenskom a počítajú s možnosťou vrátiť sa v istej etape ich života späť. Verím, že hospodársky rast a zvyšovanie úrovne života v našej krajine bude v budúcnosti silným stimulom na rozhodnutie Slovákov vrátiť sa domov.

Tento migračný tok na Slovensko nie je len jednostranný – v ostatných rokoch výrazne rastú aj prisťahovania do našej krajiny. Prichádzajú najmä Slováci zo Srbska, ktorí majú silnú väzbu na slo-

venské tradície a kultúru a nemajú jazykovú bariéru.

• Je pravda, že v posledných rokoch sa Slováci z tzv. poslednej vlny vysťahovalectva do západnej Európy vracajú späť?

Návrat skúsenej a vzdelanej generácie Slovákov by nám pomohol nielen z hľadiska demografie, ale znamenal by prírastok odborného potenciálu, ktorý by bol prínosný pre ďalšie napredovanie krajiny. Vláda prijíma opatrenia na zvýšenie ich záujmu o návrat, čo je však podmienené zlepšovaním sociálno-ekonomických podmienok na Slovensku. Tí, čo sa presadili a žijú „vonku“, očakávajú po návrate rovnaké, ak nie lepšie podmienky na prácu a na život. Mali by sme byť preto atraktívnu krajinou nielen v perspektíve, ale na každý jeden deň života, pre vzdelávanie, výchovu detí, so zdravotnou starostlivosťou a bezpečnosťou občanov. Všetci sa o to musíme usilovať.

• Ako štátny tajomník MZVaeZ ste aktívne vystupovali aj v ostatnej medzinárodnej kauze po údajnom útoku ruskej strany na ich bývalého agenta tajnej služby na území Veľkej Británie. Slovensko ako jedna z mála krajín EÚ nevyhostila ruských diplomatov. Stojí aktuálne slovenská diplomacia stále na svojej pôvodnej pozícii?

Rozhodnutia, ktoré Slovenská republika prijala, považujem za adekvátne našim záujmom a zodpovedajúce duchu medzinárodného práva.

O ČOM JE REČ

Nedávno sme písali o škanďale s udeľovaním Nobelových cien v Štokholme. V tejto súvislosti nemožno nevynechať Borisa Pasternaka, ruského spisovateľa, ktorému Nobelovu cenu za literatúru udelili v roku 1958 za román Doktor Živago. Pasternak ocenenie prijal najprv s veľkým nadšením, čo oznámil švédskej akadémii telegramom. O pár dní však ďalším telegramom oznámil, že sa ceny dobrovoľne zrieka. Nobelova nadácia však svoje rozhodnutie už nezmenila. A tak laureát na slávnostnom udeľovaní v roku 1958 chýbal. Medzitým sa v Sovietskom zväze spustila proti autorovi Doktora Živaga doslova špinavá kampaň. Noviny písali, že spisovateľ zneuctil socializmus, najhoršie sa proti nemu vyjadřila Komsomolská pravda označiac ho za horšieho ako „prasa, ktoré si špiní do vlastného chlieva“. Autor článku mu odporúča, aby sa odsťahoval na Západ. Pasternaka vylúčili zo Zväzu sovietskych spisovateľov. Tieto útoky napokon veľkou mierou prispeli k smrti spisovateľa. Zomrel v máji 1960 vo veku sedemdesiat rokov. Jeho pohreb sa stal v spisovateľskom mestečku pri Moskve veľkou manifestáciou, na ktorej

sa zúčastnili stovky jeho obdivovateľov, nad jeho hrobom sa recitovali pri poslednej rozlúčke básne. Bol som pri jeho mohyle v Peredelkine, kde dennodenne nájdete čerstvé kvety a podľa starého slovanského zvyku ľudia tam prinášajú chlieb, syr

Traumy augusta 1968

Peter ŠTRELINGER

aj vodku. Navštívili sme aj jeho drevený dom – daču, kde desať rokov písal svoje dielo. Dokončil ho v roku 1956. Peripetie okolo jeho vydania sú známe. Román vyšiel po prvýkrát v Miláne v roku 1957 a hneď po vydaní si získal veľikánsku slávu. Albert Camus, francúzsky spisovateľ, ktorý získal Nobelovu cenu za literatúru v roku 1957, odporučil udeliť ocenenie Pasternakovi, označiac jeho román za najväčšie literárne dielo 20. storočia. Kniha však vyšla v ZSSR až v roku 1988 vo vydavateľstve Novyj mir a Nobelovu cenu o rok neskôr, teda v roku 1989, prevzal Pasternakov syn Jevgenij, pravda už bez finančnej odmeny. Scenár prena-

sledovania sa zopakoval znova pri Solženicynovi. Aj tomu bola udelená Nobelova cena za dielo Súostrovie gulag. Solženicyna zavreli do väzenia, zbavili občianstva a vyhostili zo Sovietskeho zväzu. Po násilnom vysťahovaní Solženicynovi veľkú podporu

poskytol najmä Heinrich Böll, ten mu obstaral bývanie v Zürichu, kam potom prišla za ním aj jeho rodina, manželka a deti.

Bliži sa neslávne výročie – 21. august 1968. Traumu okupácie som nevedel stráviť napriek tomu, že som obdivoval ruskú literatúru. Dlho trvalo, kým som sa odhodlal navštíviť Moskvu. Ako člen spisovateľského zväzu zúčastnil som sa na niekoľkých spisovateľských výmenných zájazdoch. Na týchto pobytoch mal som to šťastie spoznať viacerých ruských spisovateľov. Nemôžem zabudnúť napríklad na Valentína Katajeva. Vyhladali sme ho spolu s kolegom Ľubošom Jurikom. Poznal som ho z jeho

slávnych románov Syn pluku, Belie sa plachta osamelá, Mladický román... Katajev vo svojej tvorbe postupne opustil metódu socialistického realizmu a patril medzi kritikov režimu. Keď sme prišli pred jeho daču, dvere sme našli zavreté, na verande sa ukázala nejaká „bábuška“, ktorá nám zvestovala, že spisovateľ nie je doma a že nás teda neprijme.

„Aká škoda,“ povedal Ľuboš Jurík, „nesiem mu pozdrav od spisovateľa Heinricha Bölla!“ Bol to od Jurika výmysel, vedel som, že sa s nemeckým spisovateľom nestretol. No toto klamstvo nám otvorilo dvere. Po chvíli sa objavila spisovateľova manželka a vzápätí aj usmiaty Katajev. Hneď nás pozýval ďalej. A môj kolega Ľuboš mu musel vysvetľovať, ako sa dari Heinrichovi Böllovi, čo práve robí a píše. Zároveň nás bohato pohostili vodkou a kaviárom. Dodnes opatrujem spoločnú fotografiu, kde sedím v záhrade vedľa Katajeva. Urobil som mu škodu, keď som zlámal na dači záhradné schodíky. A on mi na to, že „Sajuz pisatelej to opraví“. A vyznal sa nám, že sa pred nami hanbí za ruské tanky, ktoré obsadili v 1968 roku Prahu. Podobný postoj mali aj ďalší sovietski spisovatelia – Jevgenij Jevtušenko, Bulat Okudžava, Fjodor Abramov...

Zápas Matice slovenskej o samostatný štát sa začal už v júni 1991 Memorandum z radu matičných unikátov

Stanislav BAJANÍK – Foto: SNN

Výročie obnovenia slovenskej štátnosti (1993 – 2018) je príležitosťou upozorniť najmä mladšiu matičnú i nematičnú generáciu na zápasy a súboje Matice slovenskej o „plne suverénnu a samostatnú republiku“, a to už v júni 1991. Bolo to naplnenie odkazu našich zakladateľov z prvého Memoranda národa slovenského v Turčianskom Svätom Martine 6. – 7. júna 1861...

Čo nám vlastne odkázali: „Opakujeme ešte raz... história, ale učí nás, že v osudných dobách národov alebo štátov zameškaná príležitosť nikdy viacej sa nevráti.“ Je nesporné, že spojenie síl matičných i nematičných subjektov s reprezentantmi slovenskej politickej scény po roku 1989 znamenalo osobitný dejinný prelom – aj v jej mobilizácii Slovákov doma i vo svete na obnovu slovenskej štátnosti. Bol to dar nielen našim zakladateľom, ale aj Slovákom žijúcim v zahraničí, boľševickým režimom vyhnaným utečencom a emigrantom najmä v Európe a v zámoří po druhej svetovej vojne.

DOKUMENT

Ich sen, ako vidno, sa naplnil omnoho neskôr, ako sa o to pokúšali oni.

Slovenské národné noviny sa týmito témam ustavične, trvalo venujú, ale teraz ide o jeden z matičných unikátov v histórii MS a v jej národných dejinách po roku 1945 – o oslavy 150. výročia prvého Memoranda národa slovenského 8. júna 1991 v Martine.

Po prejavoch predstaviteľov MS a slovenského zahraničia a prednese člena výboru MS Gustáva Valacha pred desiatimi Slovákami z domova i zo sveta odznelo memorandum, ktoré sa začínalo slo-

V týchto dňoch sme si pripomínali výročie druhého Memoranda národa slovenského, ktoré na podnet Matice slovenskej manifestačne zaznelo 8. júna 1991 v MARTINE, a ako dokumentuje dobová fotografia, malo naozaj dôstojné kulisy aj atmosféru.

vami: „My účastníci Celonárodného zhromaždenia v Martine...“

Všetci prítomní prijali toto matičné vyhlásenie potleskom a hymnou Nad Tatrou sa blýska a Hej, Slováci!. Nepochopiteľne na námestí pred martinskou bankou v okamihu tohto historického matičného vyhlásenia a želania padlo pódium, kde stál martinský spevokol. Herci martinského divadla, prezentujúci v kostýmoch predstaviteľov žúp zúčastne-

ných na prvom Memorande na znak protestu opustili priestor.

Druhé Memorandum národa slovenského nesporne patrí dnes už k historickým matičným unikátom ako integrálna súčasť vyhlásení memoránd všetkých národne orientovaných subjektov v rokoch 1990 – 1992.

Druhé Memorandum národa slovenského v Turčianskom Svätom Martine 8. 6. 1991 Za samostatnú Slovenskú republiku

My účastníci celonárodného zhromaždenia v Martine, bez politických, konfesionálnych a svetonázorových rozdielov, hlásime sa k odkazu Memoranda národa slovenského z roku 1861. Tento odkaz v súčasnosti vidíme v prirodzenej snahe o štátnu suverenitu Slovenskej republiky v európskom a vo svetovom spoločenstve národov a štátov.

Nikto nikdy, a už vôbec nie v súčasnosti nemá právo obmedzovať nás v našom úsilí o vlastné sebaurčenie. Naším cieľom je, aby Slovenská republika aj navonok vystupovala ako štát suverénny, ako rovnocenný subjekt medzinárodného práva. Preto terajšie postavenie Slovenskej republiky v rámci federalizovaného Česko-Slovenska zásadne odmietame ako postavenie nerovnoprávne a nerovnocenné.

V duchu prirodzeného práva národov na vlastné sebaurčenie žiadame Slovenskú národnú radu ako priameho dediča slovenského memorandového parlamentu:

– aby bez odkladov prijala Deklaráciu o štátnej suverenite Slovenskej republiky,

– aby prijala Ústavu Slovenskej republiky ako ústavu suverénneho štátu vystupujúceho navonok ako subjekt medzinárodného práva,

– aby uzatvárala zmluvy a dohody s inými štátmi ako zmluvy a dohody medzinárodné.

Vyzývame všetkých Slovákov doma i v zahraničí, vyzývame všetkých občanov Slovenskej republiky, aby zjednotili svoje sily v zápase za plne suverénnu a samostatnú Slovenskú republiku.

Výbor Matice slovenskej
8. 6. 1991

GLOSA

Zdá sa, že poézia sa začína intenzívnejšie vracat' do kultúrneho povedomia Slovenska. Po rokoch útlmu, keď básnické zbierky vychádzali bez väčšieho čitateľského rozruchu a poetické slovo znelo komorne, bez väčšieho záujmu médií, pribúda autorských čítaní, prezentácií básnických zbierok a s vďačným ohlasom sa stretávajú aj festivaly poézie. Jeden z nich – banskobystrický festival Ars Poetica Neosoliensis, vstupuje v týchto dňoch do svojho ôsmeho ročníka.

Pod Urpínom má poézia zelenú

Na samom začiatku bolo úplne náhodné, májové stretnutie dvoch zanietenej ľudí, každého z inej umeleckej sféry. Básnik Miroslav Kapusta sa stretol s hercom, spevákom a režisérom STV v jednej osobe Igorom Šimegom a témou ich rozhovoru bola podpora poézie. Bol to práve Šimeg, ktorý prišiel s myšlienkou využiť na daný cieľ blížiac sa dni Banskobystrického kultúrneho leta, pričom dal celému projektu do vienkla svoje dlhoročné odborné a manažérske skúsenosti.

Od zámeru bol potom už iba krok k názvu celého projektu – Ars Poetica Neosoliensis, ktorý už dlhší čas nosil v hlave prvý muž zo spominatej dvojice Miroslav Kapusta, poeticky činný v literárnom klube Litera 2. Mimochodom, pokiaľ ide o názov festivalu, „Neosolium“ je jeden z najstarších, písomne doložených názvov dnešnej Banskej Bystrice.

Napriek rôznym, poväčšine ekonomickým ťažkostiam sa Ars Poetica Neosoliensis stala akceptovaným a rešpektovaným medzinárodným festivalom poézie, spevu, hudby a výtvarného umenia a tiež odrazovým mostíkom v umeleckej kariére mnohým začínajúcim poetom, ale i spevákom, hudobníkom a výtvarníkom. Na jej predchádzajúcich siedmich ročníkoch sa doteraz zúčastnilo v jej šesťdesiatich dvoch cykloch celkom päťstodvanásť účinkujúcich, pričom ich videli na dvoch hlavných scénach – Námestí SNP a v Cikkerovej sieni Mestskej radnice – tisícky domácich i zahraničných návštevníkov mesta.

Ars Poetica Neosoliensis sa teda stala neodmysliteľnou súčasťou kultúry v Banskej Bystrici, čo sa odráža i v jej každoročnom začlenení do programu Banskobystrického kultúrneho leta, a tak 21. jún 2018 bude dňom, ktorým sa nielen otvorí VIII. ročník Ars Poetica Neosoliensis, ale sa stáva opäť kultúrnou udalosťou, ktorá v jej siedmich cykloch do konca roka 2018 bola opäť ocenená i udelením Grantu z Fondu na podporu umenia, čím sa povzniesla aj jej možnosť pozývať účinkujúcich hostí nielen zo Slovenska. Tak sa i stalo a v spomínanom termíne sa banskobystrickej verejnosti predstavila na námestí celkom desiatim umelci nielen z Banskej Bystrice a „ostatného“ Slovenska, ale aj z Poľska a Česka.

Maroš M. BANČEJ

V Belehrade o vzájomných vzťahoch Srbov, Slovákov a Čechov K storočnici vzťahov troch národov

Martin JARINKOVIČ – Foto: Oto FILIP, Hlas ľudu

Sté výročie vzniku dvoch blízkych štátov pripomenula konferencia pod názvom História vzťahov Československa a Juhoslávie, ktorá sa uskutočnila 24. mája 2018 v Belehrade. Zámerom organizátorov bolo pripomenúť dôležitý medzník histórie spájajúci Slovákov, Čechov i Srbov a poukázať na vývoj ich vzájomných vzťahov v priebehu 20. storočia.

Konferenciu organizovali spoločne veľvyslanectvá Slovenskej republiky a Českej republiky v Belehrade pod záštitou prvého podpredsedu vlády a ministra zahraničných vecí Srbskej republiky Ivicu Dačića, ministra zahraničných vecí Českej republiky Martina Stropnického a štátneho tajomníka Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky Ivana Korčoka.

SYMBOLICKÉ MIESTO

Priam symbolickým dojomom pôsobilo miesto diania vybrané organizátormi. Budova terajšieho českého veľvyslanectva na Bulvári kráľa Aleksandra, v ktorej od roku 1928 takmer nepretržite sídlilo československé veľvyslanectvo (v rokoch 1939 – 1940 aj slovenské vyslanectvo), je totiž nemým svedkom histórie vzájomných vzťahov.

Podujatie otvorili príhovory chargé d'affaires veľvyslanectva Českej republiky v Belehrade Pavla Kobližka, veľvyslankyne Slovenskej republiky v Belehrade Dagmar Repčkovéj, štátneho tajomníka ministerstva zahraničných vecí Českej republiky Jakuba Dürra, zástupcu štátneho tajomníka pre európske záležitosti ministerstva zahraničných vecí Srbska Dejana Ralevića, ako aj bývalého slovenského veľvyslanca v Belehrade Miroslava Mojžitu.

V odbornej časti konferencie vystúpili v dvoch blokoch veľvyslanectvami oslovení historici zo Slovenska, z Čiech i zo Srbska, ktorí sa venujú skúmaniu dejín vzájomných vzťahov. Prvý panel moderoval dlhoročný žurnalista a v súčasnosti riaditeľ belehradskej kancelárie Nadácie

Účastníci druhého diskusného panelu konferencie sa zamerali na novšie dejiny vzťahov od druhej svetovej vojny po súčasnosť.

Heinricha Böla Nenad Šebek. Bol venovaný medzivojnovému obdobiu a priblížil najmä osobnosť prvého prezidenta ČSR T. G. Masaryka a jeho vzťah k južným Slovanom, ako aj problematiku Masarykovho vzťahu ku Kráľovstvu Srbov, Chorvátov a Slovincov. O tom referoval docent Václav Štěpánek z Masarykovej univerzity v Brne. Riaditeľ Inštitútu novšej histórie Srbska doktor Mile Bjelajac predstavil problematiku malodohodového spoločenstva Československa, Juhoslávie a Rumunska. V rámci príspevku, ale aj v neskoršej diskusii prítom reagoval i na aktuálne pokusy západnej historiografie o revíziu interpretácie prvej svetovej vojny a z nej vyplývajúceho versailleského usporiadania Európy, motivovanú snahou nájsť vinníka zodpovedného za rozpúšťanie prvej svetovej vojny mimo priestor súčasnej Európskej únie, ktorá je do veľkej miery postavená na ideí francúzsko-nemeckého zmierenia.

Tento trend nie je nový, v podstate ide o bežnú prax prispôsobovania výkladu dejín aktuálno-politickej objednávke. Doktor Bjelajac vo svojom vystúpení nezabudol zdôrazniť, že za vznikom Československa či Juhoslávie nestáli len záujmy veľmocí, ale ich vznik bol aj odrazom prirodzenej vôle národov, ktoré sa túžili vymaniť z područia Rakúska-Uhorska. Slovenský historik doktor Maroš Melichárek, pôsobiaci na Univerzite Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, vo svojom príspevku predstavil pohľad slovenskej a českej historiografie na úlohu Srbska v prvej a druhej svetovej vojne.

ZAÚJÍMAVÁ DISKUSIA

V rámci panelu odznela aj zaujímavá diskusia moderátora Nenada Šebeka s historikmi a na jeho záver docent Václav Štěpánek predstavil zaujímavú publikáciu Od Moravy do Moravy venovanú kapitolám z dejín srbsko-českých vzta-

hov, ktorú vydala Matica moravská v spolupráci s Maticou srbskou.

Druhý panel, ktorý moderovala známa zahraničnopolitická redaktorka Rádiotelevízie Srbska Jasminka Simičová, sa zamerala na obdobie od druhej svetovej vojny po súčasnosť. Autor tohto článku priblížil auditoriu problematiku v Srbsku málo známych slovensko-juhoslovanských vzťahov v rokoch 1939 – 1945. Doktor Slobodan Selinić z Inštitútu novšej histórie Srbska hovoril o československo-juhoslovanskom spoločenstve v rokoch 1946 – 1949, pričom konštatoval, že napriek istým otvoreným otázkam boli povojnové vzťahy oboch krajín v týchto rokoch skutočne srdečné, čo dokumentuje aj objem bohatej kultúrnej spolupráce, ako aj kontaktov v oblasti školstva, športu či turizmu.

TITO A DUBČEK

Tieto vzťahy po konflikte Informbira s Juhosláviou vystriedalo vonkajšími okolnosťami nanútené a neprirodzené nepriateľstvo, trvajúce až do Stalinovej smrti. Doktor Ondřej Vojtěchovský z Karlovej univerzity v Prahe potom priblížil československo-juhoslovanské vzťahy v období rokov 1969 – 1989. Opierajúc sa o výskum docenta Jana Pelikána poukázal okrem iného na fakt, že napriek skutočnosti, že J. B. Tito sa bál reformného hnutia Alexandra Dubčeka a bol voči tejto politike kritický, verejnosť v Čechách a na Slovensku bola presvedčená o juhoslovanskej podpore. V tomto duchu si verejnosť vysvetľovala aj Titovu návštevu Dubčeka niekoľko dní pred intervenciou vojsk Varšavskej zmluvy v Československu. Titova Juhoslávia, ako uviedol, po intervencii prerušila s dubčekovcami kontakty. V kultúrnej oblasti konštatoval zaujímavý jav – kým československá cenzúra pri prekladoch juhoslovanských diel nechala prejsť aj veci, ktoré by domácim autorom nedovolila, v Juhoslávii sa zas najviac prekladali autori zakázaní v Československu, pričom sedemdesiate roky boli z hľadiska prekladov literatúry najplodnejšie vo vzájomných vzťahoch v oblasti kultúry. V rámci diskusie moderovanej Jasminkou Simičovou sa historici v druhom paneli dotkli aj otázok vzťahov od deväťdesiatych rokov po súčasnosť.

FINANČNÝ SERVIS

Stavebné sporenie je finančný produkt, ktorý na slovenský trh na konci roka 1992 priniesla Prvá stavebná sporiteľňa s cieľom podporiť bytovú výstavbu. Sporiteľ po založení účtu stavebného sporenia buď jednorazovo, alebo pravidelnými splátkami šetril bez možnosti výberu peniaze šesť rokov, určil si cieľovú sumu sporenia, ktorú počas šesťročného obdobia mohol znižovať alebo zvyšovať, a okrem zhodnotenia peňazi na svojom účte mal nárok aj na štátnu prémiiu.

Okresávanie sporenia

Stavebné sporenie sa aj preto pokladalo za atraktívny finančný produkt, na ktorom sa za podmienky poskytnutia štátnej prémie zhodnotili úsporné peniaze o viac percent ako trebars na terminovaných účtoch. Jeden majiteľ stavebného sporenia mal nárok len na jednu štátnu premiu, keďže na slovenskom trhu mal možnosť založiť si viac účtov stavebného sporenia v troch stavebných sporiteľniach. Pokiaľ v roku 1993 bola štátna prémie štyridsať percent z maximálneho vkladu 498 eur, čo predstavovalo 199,16 eura, v roku 2018 je štátna prémie len päť percent z maximálneho vkladu 1327,80 eura a stavebnému sporiteľovi sa po skončení kalendárneho roka pripíše na účet stavebného sporenia 66,39 eura...

Výdavky zo štátneho rozpočtu na štátnu premiu klesli zo 108,4 milióna eura z roku 2002 na terajších necelých dvadsaťštyri milión eur, ale slovenskej vláde sa aj tak prestalo páčiť, že premiu využívali niektorí stavební sporitelia aj na iný cieľ ako na nové byty či rekonštrukciu bývania. Aj preto schválila novela zákona o stavebnom sporení, ktorá chce byť ucelenejšia, efektívnejšia, a čo je veľmi dôležité – aj adresnejšia. Pôvodný návrh z minulého roka by znamenal úplný rozvrat stavebného sporenia pre mladých, keďže sa v ňom vôbec nepočítalo so štátnou premiou pre osoby mladšie ako osemnásť rokov. Po posledných zmenách v podmienkach poskytovania úverov zo strany komerčných bánk, o ktorých rozhodla Národná banka Slovenska – a síce, že žiadateľ o hypotéku musí mať aspoň dvadsaťpercentné vlastné úspory z ceny kupovanej nehnuteľnosti – sa vláda napokon rozhodla, že od 1. januára 2019 bude poskytovať štátnu premiu aj mladým do veku osemnásť rokov vo výške 2,5 percenta z maximálne nasporenej ročnej sumy 2 800 eur, a teda po skončení kalendárneho roka pripíše na ich účet sedemdesiat eur.

Keďže mladým šetriť skôr rodičia, nebude sa ako v prípade občianov nad osemnásť rokov sledovať mesačný príjem 1,3 násobku priemernej mzdy, čo je hranica nároku na poskytnutie štátnej prémie. Peniaze zo stavebného sporenia už nebude môcť sporiteľ využívať na nič iné, len na výdavky spojené s bytovou výstavbou. Ďalšou novou zmenou je, že nárok na plnú výšku štátnej prémie bude len vtedy, ak sa zmluva o stavebnom sporení uzavrie v prvom polroku kalendárneho roka. Ak sa tak stane v druhom polroku, bude nárok na štátnu premiu len polovičný, aj keď sa splnia všetky ostatné podmienky nároku na štátnu premiu.

Ak parlament schválí takto navrhnutú novelu zákona, zmeny budú platiť od januára 2019, čím sa definitívne rozlúčime s existenciou sporiteľov, ktorí stavebné sporenie využívali na lepšie zhodnotenie usporých peňazi.

Róbert HÖLCZ

Peter ŠVEC: Chráňme to najcennejšie, čo máme – štátnosť a suverenitu
Žijeme diktatúru liberalizmu a oligarchie

Zhovárал sa Matej MINDÁR – Foto: archív redakcie

Peter ŠVEC stál pri zrode samostatnej Slovenskej republiky, keď ako poslanec Snemovne ľudu a člen Branno-bezpečnostného výboru svojim hlasovaním na pôde Federálneho zhromaždenia prispel k pokojnému ústavnému zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky (ČSFR). Od roku 1980 do roku 2004 pôsobil v ozbrojených silách ako vojenský dopravný pilot a postupne prešiel celou škálou veliteľských a štátnych funkcií. Posledných štrnásť rokov lieta v civilnej leteckej doprave a dnes je skúseným kapitánom lietadiel Boeing 737. V civilnom letectve má dlhoročné manažerské skúsenosti a úspechy vo funkcii letového riaditeľa, vedúceho výcviku posádok a manažera bezpečnosti letov. Výraznou mierou sa zaslúžil o obnovenie vojensko-odborného periodika Vojenské obzory, v ktorom zastával pozíciu predsedu redakčnej rady.

• Ako hodnotíte s odstupom času tzv. nežnú revolúciu?

Bol to typicky mocenský prevrat. Už dlhé roky predtým som sa netajil obdivom ku gorbačovskej prestavbe a tzv. glasnosti. Čiže zmenu som vítal. Vtedy som bol mladý, ale dnes už viem, že tzv. nežná revolúcia priniesla nielen formálnu slobodu a pluralitu. Nahradila diktatúru proletariátu (čiže kasty vyvolených a privilegovaných) diktatúrou liberalizmu a diktatúrou oligarchie. Nemá to nič s konšpiračnými teóriami. Nie som naivný a už veľmi skoro po revolúcii som pochopil fakty a súvislosti. Mal som dar rozvinutého strategického myslenia, takže dozrieval som veľmi rýchlo. Išlo o moc, išlo o obsadenie trhov, išlo o modernizovaný kolonializmus. Dnes už podstatu toho, čo sa stalo, chápe aspoň podvedome, výrazná časť našej spoločnosti. Ale ak si zachováme slobodu a pluralitu vo všetkých dimenziách a zabránime nastolovanej diktatúre liberalizmu, tak zostanem realistický optimista a revolúcia mala svoj pozitívny význam.

• V roku 1990 spolu s ostatnými politickými stranami vznikla aj Slovenská národná strana. Čo vás presvedčilo stať sa jej členom?

Nebol som členom SNS. Napriek tomu som mal nepriamy vplyv na jej formovaní. Ešte v novembri 1989 som bol v Piešťanoch iniciátorom a zakladateľom Združenia národnej obrody Slovákov. Veľká časť tiež ZNOS-u sa neskôr pretavila do programových cieľov SNS. Jeden zo zakladajúcich členov Ing. Horský sa stal podpredsedom SNS. Bol to veľmi rozhladený a múdry človek, ktorý mi pomohol formovať strategické myslenie, zorientovať ma v politike aj geopolitike. Začiatkom roka 1990 som bol iniciátorom a zakladateľom Asociácie slovenských vojakov. Obidve organizácie boli to, čo dnes nazývame občianske združenia. Vtedy sme to definovali ako tzv. nátlakové organizácie, resp. lobistické skupiny, čo by dnes skôr zodpovedalo mimovládny organizáciám. Práve tento typ organizácií uznávam len vtedy, ak politiku robia tak, že idú do súboja o voľiča. No a v rámci obidvoch združení sme spolupracovali s viacerými vlastnecky orientovanými stranami – nielen so SNS, ale na prekvapenie mnohých aj s KDH, a trebars aj s SKDH. Naši reprezentanti kandidovali na kandidátkach viacerých strán. Zvolení sme boli traja, všetci do tzv. Federálneho zhromaždenia. Vždy som bol v prvom rade vlastenec a netajil som sa svojim hlbokým pohrdaním extrémistickou teóriou a praxou čechoslovakizmu, ktorá je svojou podstatou nacistická, akokoľvek tvrdo to vyznieva. V období pred získaním samostatnosti som dost' publikoval. Do povedomia osvietenejšej časti slovenskej verejnosti som sa dostal analytickou štúdiou Armáda je semeniskom čechoslovakizmu.

• Ako sa pozeráte s odstupom času na nezvolenie Alexandra Dubčeka za prezidenta Česko-Slovenska na konci roka 1989?

Od začiatku bolo vylúčené, aby sa neasimilovaný Slovák mohol stať českým prezidentom. Českému štátu mohol byť hlavou výlučne a len pravoverný čechoslovakista. V Prahe bolo určené, že to bude pražská suita krčmových povahačov. Čiže to nemohol byť Dubček. Za dvadsať rokov od normalizácie to mohol aj pán Dubček pochopiť, pripraviť sa a prísť s konkrétnym premysleným slovenským štátnickým návrhom. Za slovenskú politickú scénu mal predložiť návrh, nech oni majú českého prezidenta podľa svojho gusta a my budeme mať vlastného slovenského prezidenta podľa nášho výberu. Tieto dve osoby by sa v čase svojho volebného obdobia presne v polovici vymenili pri reprezentovaní spoločného duálneho štátu a alternovali by ako viceprezidenti. Takto som to chápal vtedy, aj teraz. Na škodu vecí tento návrh nebol nikdy prezentovaný. Takým návrhom by sa rýchlo vyriešili štátoprávne otázky a samostatnosť by sme mali od decembra 1989.

• Pred prvými slobodnými voľbami sa česko-slovenská novembrová politická scéna ocitla v kríze, keď vypukla tzv. pomlčková vojna o názov spoločného štátu. Ako ste sa pozerali na tento problém z pohľadu národovca?

Pomlčková kríza nevypukla pred prvými slobodnými voľbami. Vypukla prijatím čechoslovakistickej ústavy v roku 1920, keď česká politická klika zrušila duálnosť štátoprávneho usporiadania a vytvorila unitárny štát zrušením spo-

jojnika (nie pomlčky) na základe dohôd predstaviteľov našich dvoch štátotvorných národov. Spojovník vyjadroval rovnocennosť a jeho zrušenie vyjadrovalo totalitu, nadradenosť, diktát, vierolomnosť, unitárnosť. Bez spojovníka vznikol najurážlivejší názov štátu a národa v histórii ľudstva, keď sa jeden z partnerov stal gramatickou koncovkou s malým písmenom „s“ pre jeden z národov. Odvtedy bola kríza potláčaná. Dualizmus bol formálne znovu zavedený vznikom dvoch republik ústavnými procesmi na konci „dubčekovskej jari“. Zámerne nepoužívam nepravdivý zaužívaný názov tohto obdobia. Ústava tak počas socializmu, ako aj v roku 1992 ešte stále obsahovala klauzuly, ktoré jednoznačne definovali duálnosť tzv. federácie. Existovala cesta na záchranu spoluzitia. Bol ňou návrat k duálnosti usporiadania. Teda obnovou spojovníka, obnovou dôstojného postavenia jedného z partnerov, ktorý bol po desaťročia zámerne ukryvaný a mal postavenie kolónie. Dalo sa to urobiť gestom zmenou názvu na Slovensko-Česko s hlavným mestom v strede Slovenska, bez jedinej českej školy pre deti federálnych úradníkov, bez jediného dostupného českého programu na slovenských televíznych stanicách na rovnaké desiatky rokov, počas ktorých trval predchádzajúci stav, tak po bratsky, ako sa to oficiálne prezentovalo. Takto som to vtedy prezentoval nespočetnému množstvu českých priateľov, ktorí nás akosi nechceli chápať. Dokonca by som im žoviálne uznal aj názov bez nenávideného spojovníka – Slovenskočesko. Nerobím si psinu. Veľmi rýchlo by bolo „vymaľované“. Ak by naši predstavitelia mali len minimálne strategické myslenie, toto by presadzovali od prvého dňa zamatovej revolúcie. Pozeral som sa na to pragmaticky, povznášal som sa nad malichernosťou nejakej pomlčky. Chcel som, aby sa problém riešil principiálne, štátnicky.

• Ako ste vnímali rokovania o štátoprávnom usporiadaní ČSFR počas prvého volebného obdobia?

Boli to rokovania dvoch nerovnocenných partnerov. Naša slovenská politická scéna bola nepripravená, ustráchaná, zkomplexovaná. Nemali sme jasne definovaný základný strategický cieľ – tým je suverenita. Suverenita štátotvorného národa sa dá realizovať len cestou vlastnej štátnosti. Len suverénna entita môže byť partnerom iným suverénnym entitám. Proces reflektovania predchádzajúci vývoj. Prejavovali sa následky dlhodobej propagandy. Na začiatku procesu sme my otvorení a osvietení slovenskí vlastenci tvorili len hrstku spoločnosti. Postupne čísla prudko rástli. Prítom väčšina slovenskej spoločnosti stále naivne dúfala v akúsi spravodlivú federáciu. Úplne rozdielny pohľad a chápanie od väčšiny českej spoločnosti. Nemožno rokovať o vlastnom práve na slobodu. Dve republiky tu už vtedy existovali. Nadstavbu privilegovaných úradníkov sme nepotrebovali ani my, ani Česi. Tak ako dnes nepotrebojeme diktát úradníkov EÚ. Opak demokracie a slobody je väznica, diktát, otroctvo. To sú fakty, nie názory. Rovnaké boli vtedy, aj teraz. Česká politická reprezentácia nepripravenosť a naivitu našej za pomoci médií rafinovane využívala. Aj ako slovenský vlastenec musím uznať, že to robili z hľadiska svojich záujmov dobre. Z hľadiska našich záujmov zákerne.

• Ako ste vnímali rokovania o štátoprávnom usporiadaní ČSFR počas prvého volebného obdobia?

Treba to chápať v kontexte. V čase môjho nástupu do parlamentu sa na nás českí nacisti a šovinisti pozerali ako na slovenských nacionalistov v tom najnegatívnejšom zmysle. Vzťah podria-

dených závisel od vodcov. Len čo bolo jasné, že federálna šľachta nemá slovo, menil sa aj prístup radových poslancov. Diskusie boli veľmi búrlivé a časť z nich sa vraj dodnes potuluje po internete. Neraz som sa cítil ako osamelý vlk čeliaci svorke supov. To bola ich taktika – oddeliť a útočiť na zdanlivo slabšieho jednotlivca. Čakalo sa na odhalenie nejakej slabiny. Posilňovalo ma to. Neboli to priateľské diskusie, cieľom bolo nychyťanie na hrškách a zosmiešnenie. O to väčšiu radosť nám robilo, keď bol výsledok presne opačný. Ale vedeli sme si aj podať ruky a oceniť úsilie. Väčšou tragédiou boli postoje slovenských politikov. Najmä naša tragická nejednosť pri presadzovaní prirodzených strategických slovenských záujmov. Politici zdravých národov si podvedome uvedomujú strategické záujmy svojho národa.

• Po dlhých rokoch Federálne zhromaždenie 13. novembra 1992 schválilo ústavný zákon o delení majetku. Bol podľa vás federálny majetok férovo rozdelený?

V kontexte možností hej. Vždy je lepšie odísť z nevydareného manželstva s holým zadkom, ako zotrvať v nevyhodnom vzťahu. Fakticky sa o spravodlivosti nedá hovoriť.

• Po dlhých rokoch Federálne zhromaždenie 25. novembra 1992 podarilo schváliť ústavný zákon o zániku federácie. Ako ste presvedčili do poslednej chvíle nerozhodných poslancov?

Rozhovory s menej presvedčenými slovenskými poslancami boli neraz vyčerpávajúce. Prebiehali všade – po ceste do roboty, pri obede, dokonca aj v krčme. Často sme ich viedli do neskorých nocí. Zápas hrstky nás, ktorí sme v tom mali jasno od začiatku, prebiehal až do úplného záveru, keď sme schválili zákon. Ako je známe, nebola to priamočiara cesta. Výsledok bol veľmi tesný. Aké náročné to bolo, vedia len tí, ktorí si procesom prešli.

• Ozývali sa veľmi kritické ohlasy, že ste nevy písali referendum. Bolo toto politické rozhodnutie podľa vás správne?

Absolútne jednoznačne. Bez pochybností. Treba rozlišovať medzi štátnosťou a režimom. My sme štátnosť mali. Režim nebol optimálny tak, ako to bolo vtedy bežné po celom svete. Našich dedov sa nikto po vojne nepýtal, či sa chcú vzdať štátnosti. Po rokoch chceli robiť referendum o manželstve, ktoré nebolo nikdy uzatvorené. Nehovoriac o pragmatických formalitách. Len si predstavme referendovú otázku, keď politické elity obidvoch národov diametrálne odlišne chápali už len to, čo má byť federácia.

• Ako sa by ste zhodnotili dvadsaťpäťročný príbeh samostatnej Slovenskej republiky?

Tak ako všetko v živote ide vo vlnách, ani náš príbeh nie je priamočiary. Ako celok je pozitívny. Už samotný fakt, že dvadsaťpäť rokov máme samostatnosť, je niečo úžasné a pozitívne. Do chvíle, keď nás menej osvietení politici nezačali zbavovať pilierov suverenity meny, legislatívy, dnes už aj obrany atď. Naši predstavitelia nezodpovedne odovzdávajú piliere suverenity do rúk nadnárodnej oligarchie. Preto treba chrániť to najcennejšie, čo máme – a to štátnosť a suverenitu.

• Bolo o vás známe, že ste viedli neformálne diskusie s českými poslancami mimo rokovacej sály. V akom duchu tieto rozhovory prebiehali?

Treba to chápať v kontexte. V čase môjho nástupu do parlamentu sa na nás českí nacisti a šovinisti pozerali ako na slovenských nacionalistov v tom najnegatívnejšom zmysle. Vzťah podria-

Niekdajší poslanec FZ ČSFR Peter ŠVEC

V politických súdnych procesoch v rokoch 1898 – 1907 odsúdili štyristo Slovákov (1.)

Vítanie Ambra Pietra na železničnej stanici v Martine

Marián TKÁČ – Foto: archív autora

Rok s magickou osmičkou, ktoré sa významnejšie zapísali do našich dejín, je viac, ako zvykneme evidovať. Roky s osmičkou však súvisia aj s viacerými politickými súdnymi procesmi proti Slovákom. O ich počte svedčí fakt, že v rokoch 1898 – 1907 bolo za slovenskú vec odsúdených štyristo osôb a peňažné pokuty dosiahli dvadsaťpäťtisíc zlatých. Niektoré z káz si všimneme bližšie v našom seriáli aj preto, že napokon i dnešný zápas o slobodu slova a prejavu nie je v našich dejinách nič nové.

Dvadsiateho tretieho júna 1898 bol Ambro Pietor v Budapešti „tlačovým súdom pre priestupok poburovania proti národnosti a triedam posúdený na osem mesiacov štátneho väzenia a 600 zlatých peňažnej pokuty“. Na sklonku roka 1897 a začiatkom roka 1898 uverejnili Národné noviny, ktorých bol zodpovedným redaktorom Ambro Pietor,

SERIÁL

články odsudzujúce maďarizačné praktiky. Pomaďarčovanie názvov slovenských obcí kritizovali v článku Progresívna paralýza a pracovné podmienky slovenských tehlárov v Budapešti v článku Otrokárstvo hore i dolu.

Na druhý deň, 24. júna 1898, martinský advokát Matúš Dula, od roku 1877 podpredseda Slovenskej národnej strany, napísal a niekoľkým priateľom doručil lístok: „Páni spoluobčania! Dnes popoludní o 1 1/2 hodine má sa vrátiť z Pešti náš spoluobčan pán Ambro Pietor. Slušná vec je, aby sme sa pred dorazením rýchlika k jeho uvítaniu na stanicu dostavili, a tým spôsobom vyjaviť p. A. Pietrovi svoju sústrasť.“

Na pol druhú sa dal Dula so svojou sedemnásťročnou dcérou Vierou doviezť kočom na martinskú železničnú stanicu. Prišlo aj viacero známych, priateľov a Pietorových rodinných príslušníkov. Spolu ich bolo osemdesiat až sto. Prichádzal vlak, a keďže žandári nechceli k nemu nikoho pustiť, Matúš Dula pod zámienu, že chce cestovať, čakal Pietra na peróne. Keď Pietor vystúpil, stisol mu ruku, objal ho a pobožkal. Slečny Dulová, Cablková a Švehlová mu podali kvety a ostatní prítomní volali: „Živio!“, „Nech žije!“ a „Nazdar!“

Potom Dula usadil Pietra do svojho koča a viezol ho domov. Ostatní kráčali popri koči a za kočom a pritom spievali „Hej, Slováci!“. To bol dôvod na politický proces so Slovámi a Slovenkami pre poburovanie, ktorý vyvrcholil o dva roky. Miestne orgány na čele so slúžnym Attilom Ujhelyim obvinili a súdy obžalovali dvadsaťosem občanov Martina za to, že prišli privítať odsúdeného, a podľa paragrafu 174 trestného kódexu ho tým „vychvalovali za jeho priestupok“. Okrem troch uvedených slečien a Matúša Dulu obžalovali aj celý rad známych a vplyvných slovenských národovcov tých čias. Uvedieme len Blažejka Bulu, Svetozára Hurbana Vajanského, Jána Melička, Vladimíra Mudroňa, Andreja Halašu, Jozefa Škultétyho, Jozefa Capka, Štefana Cablka, Jána

Obranca práv Slovákov, novinár a kulturolog Ambro PIETOR

Mudroňovský dom v Martine bol centrom vlasteneckých iniciatív.

Martin na prelome 19. a 20. storočia bol síce centrom národného života, ale stále pripomínal „metropolu pod slamou“.

Cablka, Andreja Sokolika, Konštantína Hurbana, Pavla Mudroňa, Petra Kompiša, Antona Bieleka...

■ PROCES S BURIČMI

Súd sa začal hneď po novom roku 4. a 5. januára 1900 pred kráľovskou súdnou stolicou v Banskej Bystrici. Priebeh súdneho procesu zachytil Vajanský „verne dľa stenografických zápisiek“ a vydal o ňom v Knižničiarenskom účastinárskom spolku brožúru.

Vajanský mal britké pero, jeho text – okrem stenografického záznamu súdneho sporu, je plný sarkastickej irónie. „Konštatujeme, že banskobystričský proces je čisto politický, čo uznal i štátny fiškus hneď na počiatku svojej reči. Hneď sa vyjachal na roduverných Slovákov, ktorí znebezpečujú existenciu úbohej, štát tvoriacej a udržu-

júcej rasy maďarskej. Chudiatko, tá úbohá rasa, tá volačo vytrpí od tých Slovákov!“

Obžalovaní sa bránili tým, že Pietra neprišli oslavovať, ale „vysloviť mu sústrasť“. Matúš Dula uviedol: „Tam, kde i sústrasť a spôsob jej vyjavenia podliehajú cenzúre či slúžneho, či štátneho zástupcu, tam nech nikto nerozpráva o ľudských právach alebo práve a slobode občanov. Ja si i pre seba, i pre svojich spoločníkov žiadam účasť na tom práve, aby sme prípadne smeli sústrasť cítiť ešte i nad otcovrahom.“

■ U RAKA

Dvadsaťosem Martinčanov pricestovalo do Bystrice tretieho januára, ubytovali sa v hoteli „U raka“ a večer o desiatej hodine sadli na spoločnú večeru. „Nálada bola

dobrá,“ uvádza Vajanský, ako účastník večere, „krásny harmonický spev ozýval sa skoro sálou hotela.“ Prvý „toast“ podľa vtedajšieho zvyku predniesol Matúš Dula: „Keď nám i súdené bolo hneď v prvých dňoch nového storočia súdenými byť preto, že sme sa opovážili vyjaviť, čo cítili sme v srdciach svojich, a keď i bolí, ba bolieť musí nás to, že nás bezúhonných, ničoho zlého nedopusťších sa občanov vlasti čo kadejakých zločincov pred súd poháňajú, mužne nesieme svoje, verabože nezaslúžené poníženie a prenesieme i tresty, ktorými sa nám hrozí, lebo veď sloboda národa zasluži si obetí. Bez obetí niet vykúpenia!“ Po ňom „toastovali“ ďalší, spievali „Hej, Slováci!“, hudba hrala trávnicie a iné slovenské piesne a „čo mladší oddali sa do tanca“. Takže – obdivuhodná predsúdna nálada.

Na druhý deň sa začal súd pod predsedníctvom Ľudovíta Bolemana. Prísediaci boli sudcovia Nemeš a Horvát. Žalobcom bol štátny fiškus Kemény, obhajcami boli Emil Stodola, Rudolf Markovič, Gabriel Staroň a Ján Mudroň.

Vypočúvali všetkých po jednom, pričom už od samého začiatku kládol sudca otázky v maďarčine a obžalovaní odpovedali po slovensky. Matúš Dula to zdôvodnil takto: „Ponevác ako Slovákom stojím pred týmto súdom a len ako taký som obžalovaný, iného previnenia nie som si povedomý, prosím vypočúvať ma v mojej materinskej slovenskej reči. Žiadam to, trebárs znám maďarsky a proti maďarskej reči žiadnej antipatie neprechovávam.“

■ ZLOMIŤ NEPODDAJNÉ!

Vypočúvali aj svedkov a potom predniesli záverečné reči žalobca a obhajcovia. Rudolf Markovič zdôraznil, že tento proces „patrí do reťaze tých, ktorých cieľom je: čo sa nezohne, zlámať. Slovákom odoberú ich kultúrne ústavy, ktoré si sami nadobudli s veľkým sebazaprením. Keď sa im to už podarilo, na to nasleduje, že slovenských mužov odštrašiť chcú žalárom a peňažitou pokutou...“

Druhý deň procesu, piateho januára 1900 o jedenástej hodine, bol vyhlásený súdny výrok, podľa ktorého boli obžalovaní odsúdení do väzenia (Dula na tri mesiace, Bula dva mesiace, ostatní – Vajanský, Mudroň, Škultéty, Kompiš a Bielek na jeden mesiac, Ján Cablk, Pavol Mudroň, Turzo a ďalší na štrnásť dní), slečny Dulová, Cablková a Švehlová na peňažnú pokutu päťdesiat až sto zlatých. Všetci mali zaplatiť súdne trovy stodvanásť zlatých a štyridsaťsedem grajciarov.

Podľa účastníka procesu Vajanského banskobystričská súdna sieň sa premenila na politickú arénu, a aj v keď obmedzenej miere, predsa len umožnila vydať svedectvo pravde s pozitívnym dosahom na slovenskú verejnosť. Vajanský končí takto: „Trpieť môže, lež zhytnúť nie, slovenská rodina!“

■ REAKCIA ZÁMORIA

A čo na to Amerika? Americkí Slováci reagovali na tento súdny proces búrlivo. Krajanské noviny o ňom obširne referovali a spontánne začali verejnú zbierku na zakrytie súdnych trov: „Slováci, pamätajte na uvážnených slovenských bratov!“ Furdek ako prvý zložil dvadsaťpäť dolárov, Jančák päťnásť, Murgaš desať, Bosák a ďalší po piatich dolároch. Ale Američan – Neslovák, avšak vydavateľ Slováka v Amerike, sa postavil proti zbierkam pre odsúdených národovcov, lebo oni sú vraj bohatí... Orbach kazil všetko slovenské, čo len mohol. Kňaz Jozef Murgaš na jeho adresu napísal: „Keby Dula bol miliónárom a nechal sa pre národ zatvoriť, i vtedy by sme sa museli mu odvdáčať,“ a sám poslal Dulovi krásny strieborný kalamár.

BESEDNICA

Aj keď žijeme v období technologického pokroku, niektorí lekári stále využívajú metódu, ktorá pripomína inkvizíčné mučenie. Reč je o elektrokonvulzívnej terapii, ľudovo nazývanej „elektrošoky“.

Liečbu elektrošokmi navrhol taliansky neurológ Ugo Cerletti a psychiater Lucio Bini. Na človeku túto procedúru vyskúšali po prvý raz v roku 1938, pričom séria šokov údajne viedla k úplnému vyliečeniu pacienta trpiaceho psychózou a mániou. Podstatou tejto metódy je vyvolanie umelého epileptického záchvatu pomocou elektrického prúdu. Na základe zistení maďarského psychiatra Lászla Medunu z roku

1930 totiž podráždenie mozgu a následné záškľby svalov zvyšujú počet neuroglií, teda podporných nervových buniek, ktoré dokážu pohltiť poškodené bunky v mozgu.

do organizmu a vyvoláva bodkovité krvácanie v mozgovom tkanive“. Kriticky sa na adresu elektrošokov vyjadruje aj americký psychiater Peter Breggin, ktorý ich považuje

ignoruje, pričom argumentujú poukazovaním na úspešnosť elektrošokov pri liečbe ochorení, ako sú schizofrénia či manická depresia. Dokonca usporadúvajú konferen-

jeden z jeho hrdinov, ktorý predstiera psychické ochorenie, aby sa vyhol väzeniu. Postupne však zisťuje, že život v psychiatrickej liečebni je oveľa horší a nebezpečnejší než v cele.

Napriek existencii množstva lekárov, ktorí používajú elektrokonvulzívnej terapie na Slovensku obhajujú, však jestvuje nádej v boji proti tejto barbarskej metóde. Z času na čas sa objavujú informácie o škodlivosti tejto metódy a existuje už aj aj protestná petícia občanov proti nej. Pridáme sa teda k tým, ktorí túto kontroverznú terapiu odmietajú alebo aspoň spoločnými silami prispejeme k tomu, aby bolo jej používanie zredukované na minimum

Pavol IČO

Šokujúce lekárske praktiky

Elektrošoky však zároveň spôsobujú množstvo nežiaducich účinkov, ako je povedzme dočasná strata pamäti, nevoľnosť, bolesti hlavy, oslabenie kreativity, zníženie intelektu, negatívne ovplyvňujú pevnosť kostí a môžu zapríčiniť aj vypadávanie zubov. Na ich škodlivé účinky upozorňovali ruskí psychiatri Anatolij Portonov a Dmitrij Fedotov ešte v roku 1971. Podľa nich táto metóda „násilne zasahuje

za „neefektívne a nebezpečné“. Táto metóda sa vôbec nepoužíva v Luxembursku a Slovinsku. Zakázaná je aj v niektorých kantónoch Švajčiarska. Inde je limitovaná vekom – trebárs v Kalifornii ju možno použiť len u pacientov starších ako dvanásť rokov, v Brazílii od šestnástich rokov a v Indii až od osemnástich rokov.

Väčšina slovenských psychiatrov však uvedené skutočnosti

cie, na ktorých sa vzájomne uisťujú o tom, že procedúra, pri ktorej elektrický prúd vchádza do mozgu, je vlastne takmer neškodná.

V súvislosti s touto terapiou mi nedávno napadlo, že by k jej úplnému zákazu mohlo dopomôcť napríklad verejnú premietanie filmu nedávno zosnulého režiséra Miloša Formana Prelet nad kukučím hniezdom, v ktorom túto „liečbu“ nedobrovoľne podstúpi

ČITATELSKÉ FÓRUM

Som občan. Moje práva aj povinnosti zaručuje najvyšší zákon – Ústava Slovenskej republiky, a zbierka iných zákonov, vyhlášok, nariadení a usmernení. Nemusel by som sa starať o tieto veci, keby fungoval štátny kolos, ktorý generácie občanov zaplatili životmi, prácou, majetkom, neustále ho živia zo svojich daní. Kolos, ktorý už viacej ako sto rokov budujeme a ktorý sa pýši niekoľkotisícročnou tradíciou.

Ako život muchy...

Nemusel by som sa starať, keby sa – aspoň väčšina volených aj menovaných aktérov tohto divadla správala ako zástupcovia ľudu, a nie ako predajné... Veď viete čo? Keby plnili to, čo sľubovali pred voľbami, keby niesli zodpovednosť za svoje rozhodnutia, keby prospech občanov mal väčšiu hodnotu ako ich dovolenka s milenkou, podvodom získaný pozemok, lacný nájom, nákladné hodinky, lukratívne bývanie, vyťažovaný les, zvernica alebo finančný zisk na daniach či na vratke DPH.

Za zákonmi stoja poslanci. Ich hlas je rozhodujúci. Oni zákony tvoria, kritizujú, pripomienkujú, upravujú, menia, ale najmä prijímajú. Otázka znie, ako kvalitne a zodpovedne to robia, keď často už o pár dní treba práve prijatý zákon meniť. Každý účtovník vám povie, koľkokrát sa to deje aj za jeden rok. A nikto nie je zodpovedný. Viem, iba hlupák nemieni názor, ale akú hodnotu pre správu štátu má hlupák, ktorý za svoje funkčné obdobie zmení názor ikskrát. Takýto človek vo funkcii dokáže rozkoľsať smerovanie v ním riadenej oblasti, a tým spomaliť jej napredovanie. Nemusel by som sa starať, keby poslanci, ktorí prisahali na našu ústavu, plnili to, na čo prisahali, a nie to, čo si želá predseda ich klubu či strany.

A teraz sa vrátim na začiatok. Počúval som rokovanie v parlamente. Zákonu o práve na život sa venovala najmä jedna strana. Všetky pre aj proti prebrali v pléne dopodrobna. Aj idiot musel mať jasno, čo zákon prináša, a naopak, čo štát stratí, ak nebude prijatý. Nechcem predpovedať, ale navrhla ho strana, z ktorej možno ostatné strany majú strach, a to stačí, aby ho neprijali. Je to veľmi pravdepodobné, lebo podobný osud mali aj iné, pre štát prospešné zákony predložené touto stranou.

Koho prospech sledujú nami volení zástupcovia v parlamente? Ich strana je im prednejšia? Strany vznikajú aj zanikajú. Životnosť strany je často kratšia ako život muchy. Kto si už pamätá ich mená? Kto si pamätá na mená poslancov, ktorí opustili parlament? Pamätáme si najmä ich škandály, vtipné či menej vtipné bonmoty, no časom zabudneme aj to, ale zákony z ich dielne zostávajú a ovplyvňujú život spoločnosti, aj tie ktoré dovoľia kradnúť, podvádzať aj vraždiť.

René PAVLÍK,
člen združenia Rastic

Mnohé sociálne pokusy západných dobrodruhov dosiahli gigantické rozmery

Varenie žaby à la Emmanuel Macron

Štefan HARABIN – Ilustračné foto: internet

Prakticky celý môj život som sa venoval právu. To je to, podľa čoho sa riadia naše životy od narodenia až po odchod z tohto sveta. Mám preto jednoznačný postoj k daniu a rôznym javom, ktoré sa nás priamo v živote dotýkajú. Plány niektorých politikov Európskej únie a úradníkov v Bruseli na zavedenie trvalého osídľovania štátov EÚ národmi z Afriky, Blízkeho východu a Ázie a odstránenie suverénnych štátov, ako ich poznáme dnes, považujem za priamu cestu k zničeniu pôvodných európskych národov vrátane nás Slovákov.

Francúzsky prezident Emmanuel Macron nedávno vo svojom vystúpení v Európskom parlamente hovoril o svojej predstave budúcnosti Európskej únie. Podstatou jeho vystúpenia bolo odstránenie suverénnych štátov v Európe a jej zaplavenie miliónmi ľuďmi z Afriky, ktorú on pravdepodobne aj vzhľadom na koloniálnu minulosť Francúzska považuje za najbližšiu časť sveta, s ktorou sa má Európa doslova spájať. Politik, ktorý len pred niekoľkými dňami v spoločnosti s ďalšími dvoma štátmi bezdôvodne a bez mihnutia oka agresívne opätovne zaútočil na suverénny štát Sýriu a hrubo porušil normy medzinárodného práva,

Francúzi si nevedia rady s masou migrantov; neutržateľnú situáciu rieši jedna aj druhá strana násilím...

ESEJ

a ešte je na to hrdý, stratil podľa môjho názoru morálne právo predkladať Európskej únii svoje predstavy o jej budúcnosti a stavať sa do pozície akéhosi vodcu. Dôvera, uznanie a úcta sa takto získať nedajú.

■ SOCIÁLNE POKUSY

Závery stretnutia predstaviteľov OSN, EÚ a Africkej únie z minulého roka o vzájomnej spolupráci aj v otázkach migrácie nehovorila nič o plánoch nových dvesto miliónoch osídľencov z Afriky. Takéto krátkozraké a občanmi Európy neodsúhlasené hazardárske sociálne pokusy už dnes dosiahli gigantické rozmery. Vôbec tu nejde o plnenie záverov vyššie uvedeného stretnutia z roku 2017. Vôbec tu nejde o dohodnutú ochranu vonkajších hraníc EÚ, o obmedzovanie nelegálnej migrácie, o boj s pašerákmi ľudí, o zastavenie migračných vln vyvolaných vojnovými konfliktmi, nejde o zastavenie týchto vojenských konfliktov, nejde ani o pomoc africkým krajinám, a už vôbec nejde o pomoc utečencom, ktorí potrebujú medzinárodnú ochranu. Osídľenci nie sú dovážaní do Európy, aby sa im zabezpečila ochrana alebo na prácu na prospech spoločnosti, alebo na štúdium, na to, aby sa vzdelávali a vrátili sa do svojich krajín a pomáhali ich rozvoju. Nič také nie je v pláne.

Z právneho hľadiska považujem za zvrátené návrhy na vytváranie akéhosi moslimského, islamského štátu v Európe alebo vytváranie ozbrojených zložiek z mladých mužov z radov migrantov, alebo tolerovanie práva šaría popri pôvodnom domácom právnom systéme. Vo francúzskej kuchyni je známe okrem iného aj varenie žiab. Pán Macron a stále menej prítiažlivý Brusel sa podobne pokúšajú nenápadne nabaľovať svoje plány tak, aby sa členské štáty už nemohli brániť bezuzdnému osídľovaniu, presne ako povestné pomalé varenie žaby... Tu už nemožno hovoriť ani o strate dôvery v politikov Bruselu, ale o hrubej a násilnej panovačnosti, ktorá nemá nič spoločné s dodržiavaním medzinárodného práva, existujúcich právnych záväzkov v Európskej únii alebo s rozvíjaním partnerskej spolupráce členských štátov na prospech rozvoja nášho spoločného domova.

■ POKRIVENÉ PREDSTAVY

Veľký rozdiel je medzi dočasnou právnou ochranou utečencov pred vojnou, medzi plánovanou suverénnou štátnou migračnou politikou výberom vhodných alebo potrebných vysoko vzdelaných záujemcov o prácu a medzi šíreným rozduchovaním migrácie stoviek miliónov ľudí v roz-

vojových krajinách sveta kvôli ziskom a nejasnej pokrivenej predstave politikov o skutočných záujmoch národov Európy. Výsledkom nemôže byť nič iné iba násilie, hlboké ľudské sklamanie, utrpenie, porušovanie všetkých základných ľudských práv a slobôd a vytváranie izolovanej masy nezamestnaných ľudí v nových podmienkach, odkázaných na trvalú sociálnu podporu štátu. Organizátori a podporovatelia týchto zvrátených sociálnych experimentov dobre vedia, že ekonomika členských štátov nebude schopná živiť navyše dvesto až tristo miliónov nezamestnaných ľudí, dobre vedia, že následne vznikajú kriminálne bandy, teror, separované skupiny dovážaných národov, dokonca aj medzi sebou nábožensky a etnicky netolerantných, navzájom nenávisných a vraždiacich sa ľudí, dobre vedia, že zanikne európska civilizácia, pôvodné národy, ich história a kultúra.

■ SVET NA TO NEDOZREL

A čo návrhy pána Macrona? Ludovo a pejoratívne povedané, prosté mimo misu...

Ako občan si ctím našu ústavu a som rozhodne proti snahám o odstránenie suverenity, teda nezávislej existencie štátov. Svet dnes ešte nedospel prirodzeným spôsobom, rozvojom vzájomných vzťahov k takýmto myšlienkam. Možno za ďalších tisíc rokov štáty nebudú existovať a svet bude inak spoločensky organizovaný, ale dnes sú takéto snahy presadzované hrubým násilím, a to nie je v poriadku. Som proti núteniu vzdať sa vlastného štátu s použitím politického a ekonomického vydierania zo strany „múdrych“ politikov Európskej únie. To sa v medzinárodnom práve dá označiť termínom „anexia“. Nie Rusko, ale ústami svojho prezidenta Francúzsko a ďalšie dominantné štáty sa usilujú anektovať územia a obyvateľov suverénnych štátov v Európe a podriať ich svojmu politickému a právnemu diktátu. Pre tých politikov, ktorí tomu nerozumejú alebo si to nevidia, chcem poukázať na to, že ide o priame porušenie platného systému medzinárodného práva, porušenie ústavných princípov štátnej suverenity členských štátov EÚ a aj celého systému vnútroštátnych právnych noriem.

■ BAZÉN SO ŽRALOKMI

Brusel sa už nechce riadiť týmito právnymi pravidlami, navrhuje nevíšmať si dohody v otázkach utečencov a kontroly ilegálnej migrácie, nevíšmať si boj proti obchodovaniu s ľuďmi, nevíšmať si priame ohrozenie bezpečnosti vlastných občanov, porušenie práv žien a rovnosti všetkých pred

zákonom. Brusel a niektorí západní politici už otvorene nechcú čeliť migrácii, ale chcú presadiť systém trvalého osídľovania Európy. Kam nás títo politici ženú a kam to dopracovali, keď nič iné nie je na programe Únie len ako trvalo nabrať stovky miliónov osídľencov alebo ako bezdôvodne škodiť Rusku?

Táto politika je nielen chuligánsky primitívna, a pritom vo svojich argumentoch a vydieraní detsky naivná, ale aj smrteľne nebezpečná pre národy Európy. To sa nedá ospravedlňovať nijakými prázdnyimi rečami o hodnotách alebo solidarite a nemožno ani dávať hlavu do piesku, však nejakú už len bude. Falošná solidarita v otázke migrácie nie je nijakou hodnotou, ale hlúposťou, falošný pomoc migrantom nie je pomocou, ale podporou kriminálnych živlov obchodujúcich s ľuďmi, lož, konšpirácia jedných proti druhým, porušovanie ľudských práv a princípov medzinárodného práva nie je cnosťou občanov Európy, ale hanbou niektorých ich politikov a podpora teroristov a bombardovanie nevinných civilistov v suverénnych štátoch nie je kresťanskou ani našou slovanskou hodnotou, ale agresívnym odsúdeniahodným správaním niekoľkých nesprátnikov, ktorí sa otvorene pokúšajú odstrániť všeobecne akceptovaný systém medzinárodného práva a svetovej bezpečnosti.

Riešenie je jednoduché. Treba okamžite zastaviť dovoz migrantov a zastaviť bombardovanie a terorizovanie chudobnejších a slabších národov a ich štátov. Pomáhať im rozhodne treba, ale u nich doma. Žiadna veda, iba jednoduché dodržiavanie princípov medzinárodného práva. To je predsa jednou z povinností Európskej únie napísanou v platných zmluvách.

Nijaká záruka našej existencie ako národa bez nášho vlastného úsilia jednoducho neexistuje. Nachádzame sa dnes, žiaľ, v bazéne so žralokmi. A určite nie je pre nás riešením dať ruky hore a odovzdať sa napríklad Nemecku. Aké riešenia možno hľadať?

■ PERSPEKTÍVNY MODEL

Spolupráca národov krajín pod názvom Vyšehradská skupina má svoj základ a symboliku už od roka 1335, keď sa stretli vtedajší český panovník, poľský panovník a uhorský panovník. Máme spoločnú históriu, kultúru, hodnoty, kresťanské náboženské tradície. Obnovená spolupráca národov Vyšehradského trojuholníka a neskôr po rozdelení Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky v roku 1993 Vyšehradskej štvorky sa začala už v roku 1991. Je to unikátny model, ktorý sa stal stabilizujúcim prvkom v snahe o rozvoj demokracie aj v rámci Európskej únie. Každý vzťahok je však

iba taký silný ako jeho najslabší článok. Alexandre Dumas písal vo svojom románe o troch mušketeroch, aj keď boli nakoniec štyria – Athos, Porthos, Aramis a d'Artagnan. Heslo, ktoré si z tohto románu pamätá azda každý, je: „Jeden za všetkých a všetci za jedného.“ Znamená to, že v jednote je sila. Nevie, či je to tak, ale ak by naša vláda navonok hovorila, že nesúhlasí s násilnou migráciou, ale potichu by pritom dobrovoľne migrantov prijímala, aby si nepohnevala Brusel, bola by to slabosť, klamanie vlastných občanov a trhanie dnes takej potrebnej jednoty krajín V4 v tejto otázke.

Milióny eur zo Slovenska putujú do rozvojových krajín. Nemám nič proti takejto pomoci ani proti ľuďom z iných kultúr a verím, že prevažná väčšina Slovákov tiež nie je proti nikomu len tak pre nič za nič nepriateľsky nalaďená. Čo teda spôsobuje obavy našich občanov? Je to zlá skúsenosť. Nie jeden-dva prípady, ale mnohonásobné a neustále sa objavujúce znásilnenia, vraždy, bitky, bombové alebo iným spôsobom páchané teroristické útoky na nevinných ľudí, nenávisť a štvavé prejavy náboženských vodcov dovážaných migrantov proti nám, proti kresťanskej viere, proti bielej rase.

Prečo teda európski politici konajú v neprospech svojich občanov? Sú niekym riadení, sú vydieraní? Jednoduchá ľudská logika napovedá, že tu je niekde pes zakopaný. Keď triezvo zhodnotíme to, čo sa deje v Nemecku, vo Francúzsku, v Taliansku, Španielsku, vo Švédsku a v ďalších členských krajinách Európskej únie, musíme si priznať, že Európa už nie je pre nikoho bezpečný domov. Obrovský nárast trestnej činnosti je definitívne možné pripísať strate schopnosti politikov EÚ obhajovať skutočné záujmy a istoty svojich občanov.

Nevyhnutné je pravdivo informovať európsku a našu verejnosť o stave migrácie, o plánoch vlády ako jej čeliť. Nastal čas protestovať proti nátlaku napríklad odňatím miliárd z eurofondov z dôvodu, že nekontrolovanou migráciou nechceme ohroziť našich občanov napriek želaniam a príkazom Bruselu. Nemôžeme ani prijímať právne predpisy, ktoré porušujú našu ústavu a naše zákony, ako napríklad tzv. Istanbulský dohovor.

■ KREDIT KRAJÍN V4

Zdá sa, že krajiny V4 majú v týchto otázkach svoje osobitné miesto a v mnohom sú jedinečné, predstavujú nádej. Nemajú koloniálnu minulosť ani snahu dnes niekoho kolonizovať, nad niekým dominovať, neútočia vojensky na nijakú krajinu sveta, nevydierajú, nepodvádzajú a neklamú svojich partnerov v medzinárodných vzťahoch, majú vysoko vzdelanú populáciu, ktorá sa prirodzene riadi ľudskými hodnotami, slušnosťou, morálkou a svojou ľudskou priateľskou povahou. Naše národy majú vlastnú historickú negatívnu a pozitívnu skúsenosťami z invázií, okupácií, zo spoločného účinného odporu proti vonkajším agresorom, ale aj z mierovej spolupráce a rozvoja v záujme vlastných občanov. Je čas nielen na odmietanie nátlaku, ale na hrdé vodcovstvo a zodpovednosť štátov V4 za svoju slobodu, suverenity, vlastný osud a vytvorenie pozitívneho príkladu zdravého rozumu v Európe.

Slovensko musí chrániť svoju ústavu, svoju štátnu suverenity, svoju kultúru, bezpečnosť svojich občanov, zachovanie vlastného národa. To nie je možnosť pre politikov, to je ich povinnosť a právny záväzok štátu a všetkých jeho orgánov voči vlastným občanom. Slovenská republika by sa mala jednoznačne pridať k vyhláseniu Maďarska, že nebude súhlasiť so žiadnym spoločným vyhlásením EÚ, ktorý by podporovalo, a nie zastavovalo a tak reálne riešilo neželanú migráciu a osídľovanie Európy.

Autor je sudca Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.
Bratislava 5. máj 2018

Opoziční, ale aj koaliční poslanci chcú otvoriť otázku financovania kultúry Filmy, príspevky, dotácie – spory a podozrenia

Alexander GOCZ – Fotomontáž: Emil SEMANCO

V minulom čísle SNN sme písali o filme *Generál*, ktorý mal byť veľkolepou oslavou Milana Rastislava Štefánika, no napokon sa z neho vyklúčila kauza, na margo ktorej poslanci za stranu SaS hovorili na svojej tlačovke otvorene o dotačnom podvode a navrhovali zmenu vo financovaní slovenskej kinematografie. Konkrétne im išlo o Audiovizuálny fond, ktorý by v budúcnosti mal byť jediným zdrojom financií pri výrobe filmov. Nasledoval búrlivý odpor zo strany filmárov, logicky najbúrlivejší zo strany tých, ktorí zasadať v Audiovizuálnom fonde. Napokon filmári bitku vyhrali a poslanci strany SaS po kritike mnohých filmárskych inštitúcií a profesijných združení stiahli z parlamentu návrh novely zákona o Audiovizuálnom fonde. Na jeseň chcú predstaviť nápad, ako komplexne zmeniť financovanie slovenskej kinematografie.

A čo vlastne chystajú? Chcú, aby financovanie slovenskej kinematografie bolo prehľadnejšie, jednoduchšie a aby za rovnaké množstvo peňazí vznikalo viac filmov. Predstavitelia strany to oznámili začiatkom minulého týždňa na tlačovej konferencii, po ktorej nasledovala pomerne búrlivá výmena názorov s filmovými producentmi. Tí namietajú, že návrhy SaS sú neodborné a nevyhádžajú zo znalosti audiovizuálneho prostredia na Slovensku ani v Európe.

■ EURO K EURU

Základom pripravovaného návrhu SaS je staronový princíp peňazí „z jedného mešca“, teda z Audiovizuálneho fondu. S inými zdrojmi sa nepočíta. „Sme na európskom trhu a málokto si uvedomuje, že slovenské filmy vznikajú v koprodukcii, vznikajú zo zdieľaných zdrojov z rôznych krajín. Len čo by takýto nezmysel, ako predkladá SaS, prešiel, totálne nás to diskvalifikuje a môžeme to zabaliť,“ reagovala na podobné návrhy

producentka Wanda Adamík Hrycová. Spolu s kolegami Ľubicou Orechovskou, Michalom Kollárom, Katarínou Kerekesovou a ďalšími sa zúčastnili na debate v parlamente a upozornili poslancov na to, že slovenská kinematografia sa

konečne rozbehla a za posledných štyri roky vzniklo šesťdesiat filmov. Ak by politici neodborne zasiahli do systému fungujúceho v rámci európskych štandardov, pre domácu tvorbu by to mohlo mať negatívne následky. Producentom tak isto

prekáža, že podľa chystaného návrhu by si nemohli napríklad scenáristi požiadať o štipendium na vytvorenie scenára. Fond na podporu umenia. Takisto je pre nich nepriechodný názor predsedu SaS Richarda Sulíka, že do filmových projektov nemá čo koprodukcne, a teda finančne vstupovať verejnoprávna RTVS. „Je to, samozrejme, hlúposť, ktorá je absolútne neakceptovateľná. Verejnoprávny vysielateľ musí zo zákona podporovať nezávislú filmovú produkciu a aj v kontexte producenta nie je možné, aby preukazoval len jeden zdroj, lebo vtedy vyzerá ako amatér. Keď ste niekde v zahraničí, tak sa vás ako prvé opýtajú, či máte podporu televízneho vysielateľa,“ povedala na danú tému producentka Ľubica Orechovská.

■ ŤAHANICE O PENIAZE

Počas tlačovky sa ozval aj Miroslav Čiž (Smer-SD), ktorý navrhol, aby o peniazoch z Audiovizuálneho fondu rozhodovali poslanci. Pokiaľ Sulík s týmto návrhom nemal principiálne problémy, keďže podľa neho o verejných zdrojoch rozhodujú tí, ktorí boli priamo volení. Filmári zareagovali mimoriadne pobúrene. „To, čo povedal pán Čiž, je v demokratickej spoločnosti absolútne neakceptovateľné, je to odsúdeniahodné, a keď som to čítala, naozaj som mala pocit, že sme v päťdesiatych rokoch,“ reagovala ostro Wanda Hrycová. Isté je zatiaľ jedno, v hre sú peniaze určené na kultúru, a nie je ich v prípade filmovej tvorby málo. Určite ide o diametrálne vyššie

sumy, ako sú určené napríklad na podporu literatúry. Audiovizuálny fond vznikol počas pôsobenia ministra kultúry Mareka Maďariča a jedným z dôvodov jeho vzniku bolo, aby sa prerozdelenie prostriedkov na audiovizuálnu tvorbu odpolitizovalo a zodpovedala zaň nezávislá verejnoprávna inštitúcia, teda fond. Vlni prilákali slovenské filmy do kin rekordný počet divákov – vyše 1,4 milióna.

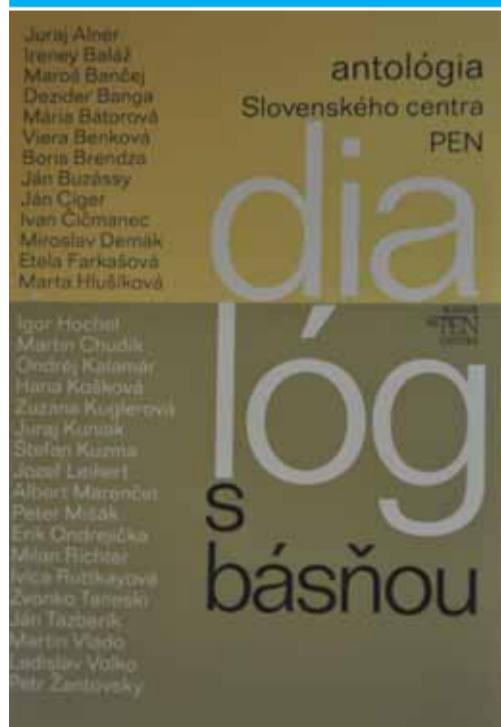
■ GENERÁL S ROZBUŠKOU

Tento búrlivý pohyb nielen v našej kinematografii, ale vôbec v oblasti financovania kultúry má teda na „svedomí“ *Generál*. Film, ktorý mal osláviť Štefánika napokon rozkrýl dosť neprehľadné finančné toky pri výrobe filmov. Isté je len jedno. Akýkoľvek fond, či už ide o Audiovizuálny fond či o Fond na podporu umenia, nie je imúnny voči vytváraniu vnútornej kliky. Veď ide o peniaze a tých je v kultúre už desaťročia chronicky nedostatok. Po znefunkčnení profesijných umeleckých organizácií, spisovateľov, výtvarníkov či hudobníkov usmerňuje tok peňazí sčasti ministerstvo kultúry, sčasti spomínané fondy, ktoré sa určite nepretrhnú v podávaní podrobných a relevantných informácií o svojom rozhodovaní, nehľadiac na to, že do ich vnútornej štruktúry bežný umelec nemá šancu nazrieť. Ostáva veriť, že postupom času sa najmä z nastupujúcej generácie tvorcov vygenerujú osobnosti, ktoré budú smerovať fondy mimo skupinkárskych vôd smerom k cielenej podpore najmä a v prvom rade národnej kultúry a umenia.

Kolektív: Dialóg s básňou, Slovenské centrum PEN, Bratislava 2018

Obraz modernej slovenskej poézie

KNIHA TÝŽDŇA

Poslaním antológie by malo byť v prvom rade zmapovanie konkrétneho literárneho žánru, pričom východiskový kľúč byva rôzny. Buď ide o tematické či regionálne antológie, antológie zamerané na dané literárno-historické obdobie alebo venované určitému tvorivému zoskupeniu či skupine. V prípade antológie *Dialóg s básňou* ide o antológiu v tej najčistejšej forme. Prináša nám zriedkavo komplexný obraz aktuálnej slovenskej poézie v tom najvlastnejšom zmysle slova.

Tri desiatky autorov väčšinou strednej a staršej strednej generácie, široké štýlové a žánrové spektrum poetík, ktoré sa ukázali byť v slovenskej poézii ako nosné. To všetko spája básnikov uvedených v tejto antológii. A ešte jedna dôležitá skutočnosť. Všetci sú členmi Slovenského centra PEN, spisovateľskej organizácie, ktorá si aj napriek zložitej dobe úspešne zachováva status skutočne profesijného združenia tvorcov bez rôznych ideologických náterov a barličiek. Zostavovateľ Ján Tazberik odviezol profesionálnu prácu. Mal to uľahčené tým, že pracoval s básňami skúsených autorov a abecedný kľúč, ktorý zvolil, mu umožňoval sústrediť sa na dramaturgiu radenia básní každého jednotlivého autora. A tak v antológii *Dialóg s básňou* nájde čitateľ vybrúsené poetické drahokamy od Jána Buzássyho, filozoficko-eticky ladené básne Ireny Baláža, citlivé a dušu prebúdajúce verše Zuzany Kuglerovej, hlboké etické ponory do každodennosti Ivce Ruttkayovej či fantastické texty Alberta Marenčina. Mladšiu a strednú generáciu zastupujú svojou kvalitou a čitateľsky úspešnou poéziou Martin Chudík, Boris Brendza či Erik Ondrejčíka, poéziu s národnostným presahom ponúkajú Dezider Banga a Petr Žantovský. Antológia *Dialóg s básňou* je skratka hlbokou sondou do slovenskej básnickej tvorby. Sondou, ktorá by nemala chýbať na policičke žiadneho milovníka našej pôvodnej tvorby.

(mab)

MEDAILÓN

Je potešiteľným faktom, že enklávy našich krajanov či už v Srbsku, Rumunsku a Maďarsku, ale aj za morom majú aktívny vzťah k umeniu a ku kultúre. A to do takej miery, že medzi nimi vyrástla a vyrastá celkom potešiteľná skupina hudobníkov, výtvarníkov, folkloristov, ale najmä majstrov slova – spisovateľov. Do tejto komunity tvorivých ľudí patrí aj básnik, prekladateľ, publicista a organizátor Gregor PAPAČEK.

Jubilujúci dolnozemskej básnik

Narodil sa 24. júna 1938 v dedine Mlynky v Maďarsku. Po ukončení základnej školy študoval v rokoch 1954 až 1958 na gymnáziu s vyučovacím jazykom slovenským v Békešskej Čabe, neskôr na dôstojníckej škole v Budapešti a v rokoch 1979 – 1984 ako vojak z povolania študoval slovenčinu na Univerzite Eötvösa Loránda v Budapešti. Pôbil ako učiteľ na poddôstojníckej škole vo Vacove a v rokoch 1978 – 1991 bol technickým prekladateľom a tlmočníkom maďarskej armády v Budapešti. Po básnických začiatkoch počas štúdií od konca päťdesiatych rokov sa na dlhší čas odmlčal a do prúdu slovenského literárneho života v Maďarsku sa zaradil až v polovici sedemdesiatych rokov, keď pravidelne publikoval v antológiách, zborníkoch, *Ludových novinách*, v časopise *Budapeštiansky Slovník*, ale aj v „domovských“ časopisoch ako *Romboid*, *Slovenské pohľady* či *Literárny týždenník*. Knižne debutoval básnickou zbierkou *Pilišské ozveny* (1982). Nasledovali ďalšie básnické zbierky ako *Tvrde hrudy* (1988), *Dozvuky* (1994), *Dvomi chodníkmi* (2002), *Úsmevné epitafy na (večný) odpočinok* (2010) a iné. Osobitnú pozornosť venoval Gregor Papuček ľudovej piesni a rozprávkam, ako aj rodnému kraju (Mlynky a okolie, 2000). Do slovenčiny preložil stopäťdesiat detských básní S. Veöresa (*Keby svet bol drozdom*, 1997) a prekladá aj maďarských a v Maďarsku žijúcich národnostných básnikov. Gregor Papuček, za mimoriadne zásluhy o Slovensko vyznamenaný radom Bieleho dvojkríža II. triedy, oslávi v týchto dňoch osemdesiat rokov. V mene redakcie SNN mu srdečne blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

My, ktorí máme vzťah k mystike schovanej v starodávnych vešteckých knihách a v súčasných programoch politických strán, berieme Nostradamu ako vešteckú hviezdú prvej veľkosti. Veď podľa znalcov predpovedal Napoleona, prvú aj druhú svetovú vojnu, Hitlera a vraj aj zdravotné poisťovne. Samozrejme, niektoré veci baťko Nostradamus nepredpovedal. Napríklad feminizmus, genderové harašenie, Mee Too a Baštrnákové daňové úniky. Ale to určite nie preto, žeby ich v premenlivej hladine vody, z ktorej veštil, nebolo vidno. Jednoducho nie sú uvedené v zobrazených Nostradamových veštách ako

pre autora menej dôležité. Ale pre našinca veru dôležité sú. Už len preto, že sa nestačí čudovať nad tým, čo všetko v niektorých ľuďoch v honbe za chimérou zvanou

mäsové výrobky aj čerstvé mäso do skladu a na háky v predajni zavesiť sem-tam nejaký karfiol či pór. Aj v jednom, aj v druhom prípade stály zákazník zareaguje a kladné to veru

kách a tričkách nielen z priestorov štartu, ale z celého podujatia. Je to pol roka a už sa objavujú výstražné hlasy, že prudko klesá divácky záujem o preteky a televízne prenosy,

kách hore-dolu po pódiu dehoneštuje ženy, ktoré sa na súťaži zúčastňujú. Odtiaľ sa namiesto plaviek bude brať do úvahy „vnútorné vyžarovanie“ adeptiek. Hneď sa vyrojili ohlasy, že je to predpráva na súťaže krásy, na ktorých sa bude môcť zúčastniť aj tretie pohlavie a výhľadovo aj ostatných pätnásť pohlaví, ako nás učia aktivisti LGBTI. Ďalší prorokovali, že kým sa táto kombinácia recitačnej súťaže s matematickou olympiádou dostane z USA do Európy, aj tak to bude jedno, lebo v hidžabe či burke sú všetky ženy aj tak rovnaké. No a tí zvyšní študujú Nostradamu, či o tom predsa len neveštil. Napríklad v štvorveršiach o zániku európskej civilizácie.

Marek DANKO

Čo všetko nám sváko Nostradamus zatajil

korektnosť schopní popáchať. Nie je to tak dávno, čo mladí manažéri v tradičnom periodiku pre nadržaných zvanom *Playboy* oznámili svetu horúcu novinku. V ich časopise prestanú uverejňovať fotografie holých báb. Márne ich znalci varovali, že stopnúť v *Playboy* periodiku nahotinky je rovnaká sprostosť ako v másiarstve schovať všetky údeniny,

nebude. Nie dosť, že internet zaplavil nahotou celý mediálny priestor, tak just tradičné holé periodikum sa ide hrať na sväte. Pokles predaja sa zrýchľil tak dramaticky, že len rýchly návrat k nahej koži a just tých mediálne známych hviezdčiek ztratil redakciu pred nevyhnutným krachom. Nepočuli sa z toho organizátori pretekov F1 a vykázali stepilé devy v miniatúrnych sukničkách

čo má za následok riadnu diery v príjmoch za reklamu. Najnovšie tomu nasadili skutočne gigantickú korunu hlúposti organizátori amerických súťaží miss. Má sa totiž zrušiť slávna promenáda v plavkách. Práve tá časť súťaže, pre ktorú boli tatkovia od rodín schopní s frľaním oželiť futbal či hokej a pozrieť si s manželkami celú šou. Že vraj cupkanie v plav-

Majster Ján KULICH – sochár, čo sa dotkol slovenskej hlbinnosti aj hviezd Zo slovenských dejín vystaval pozoruhodnú stavbu

Ladislav SKRAK – Foto: Emil SEMANCO

Dielo národného umelca profesora Jána Kulicha je už, žiaľ, uzavreté. Bol to však majster sám, kto uzavrel svoje dielo. Všetko podstatné z našich dejín vyjadril v našom výtvarnom umení ako jeden z mála. Vystaval z ich odkazu pozoruhodnú stavbu, ktorú tvoril a kompletizoval vo všetkých významných a podstatných horizontoch. Do priestoru národných dejín vstupoval ako dôverný znalec, s očarením, erupzívne a nekonformne.

Keď sa mnohí báli Cyrila a Metoda, venoval sa im so záväznosťou kultúrneho dejateľa. Vrátil ich, vrátil – vzdelanému národu a kresťanským cirkvám. Pre mnohých to bol dobovo nutný a odvážny, takmer nepochopiteľný jav, lenže Kulich preukázateľne chcel ďalšiu renesanciu slovanského slova a napomáhal ju.

■ DVOJAKÁ MISIA

Dnes s určitou viere, že išlo o čas 863 – 1963 a dvojitú misiu. Jedna bola solúnskych bratov a druhá sochárova. Tí dvaja sú svätí, čo už ďalej netreba komentovať. Vierozvestcovia Jána Kulicha majú svoje výtvarné cnosti; zobrazil ich tak, ako bolo možné rekonštruovať obraz o nich – v podobách, v ktorých mohli prísť na územie Veľkej Moravy. S tými atribútmi a tým písmom, ktoré koncipovali pre nás a na ceste, na púti k nám, v začiatkoch svojej dejinnej misie.

Až po rokoch sa vrátil k ďalšiemu horizontu – k slovenským kresťanským mučeníkom. Málokto o nich čokoľvek vie. Že tu bol povedzme Gorazd, mučeník, Močenok... Samozrejme, išlo a ide o geniálne reliéfne diela, kruhové terče a či, odborne povedané – tondá. Išlo a ide o doslova takmer vedný vklad – v hľadani novej dobovej ikonografie, ale aj v tom, že spolu s prof. Matúšom Kučerom šírili dovtedy neznáme, vlastenecky a nábožensky závažné hodnoty a informácie.

■ APOTEÓZA SVÄTOPLUKA

Vzápätí sa majster Kulich začal venovať Svätoplukovi. Mnoho hlúpych, ba až zúrivých slov zaznelo v spojitosti s týmto monumentom na Bratislavskom hrade. Azda najviac o dvojkríži na jeho štíte, ktorý je doteraz farizejsky schovaný. V tejto otázke vážne slovo vypovedala aj Matica slovenská a jej odborníci. Konštatovali iné traktovanie, ako bolo oficiálne stanovisko komisie, ktoré si na potvrdenie svojej osobnej zaujatosti a nevraživosti objednal predseda istej politickej formácie, vtedy v pozícii predsedu parlamentu. Ten, kto vníma vlastnými očami a vlastným umom, nemohol nevidieť, že sochár to vyjadril plastickosťou, na ktorú dovidí aj sinko.

■ PRAMENE HDNŔT

Ak by sme sa vrátili k rokom jeho pražských výtvarných štúdií, Ján Kulich sa povedľa mladších – Arpáda Račka a Štefana Pelikána, stal odchovancom medailárskej špeciálky Otakara Španiela. Tu pramení, v tom tkvie absolútna výtvarná hodnota Kulichovho komorného výtvarného prejavu, najmä však medailárskej tvorby. Aj tí najzarytejší šíritelia protikulichovských táranín a organizovaných (!) dezinformácií nezabudli, lebo nemohli nespomenúť svetovosť tých hodnôt, ktoré znamenajú jeho medailárska tvorba a neskôr vďaka nej slovenská medailárska tvorba a tvorba mincí všeobecne. To možno povedať aj o jeho portrétistických kvalitách. Porovnateľného portrétistu v slovenskom výtvarnom umení naozaj niet.

Začiatkom šesťdesiatych rokov 20. storočia sa v Kulichovej tvorbe prejavuje dynamický vývin, a to akoby troma smermi: v reliéfnej a komornej tvorbe a v tvorbe mincí, najmä k závažným témam a podnetom protifašistických tradícií, v monumentálnej sochárskej pomníkovej a pamätníkovej tvorbe k odkazu národných dejín a protifašistického zápasu, ako aj vo výtvarných technologických experimentoch a vrcholných realizáciách – v hydronáliu či vo zváranom železe. V roku 1964 sa zúčastňuje na súťaži

Galéria Jána Kulicha vo Zvolenskej Slatine predstavuje podstaty umelcovej tvorby.

Dukliansky memoriálny areál s plastikou Žalujem

Pôsobivá symbolika protifašistického odboja na Námestí SNP v Bratislave

k jubilejnému výročiu Slovenského národného povstania a získava ocenenie za súbor šiestich plakiet. Práve tu vzniká ten nie často badateľný súvis, že obraz a odkaz SNP možno vyjadríť aj ako skutočné výtvarné dielo, bez tematického nánosu, ako vzácnu autentickú národnú spomienku.

V tom období Ján Kulich završoval aj práce na súbore medailónov, na plakietach osádzaných na dverách obradnej siene v Kolumbáriu duklianskeho memoriálneho komplexu. Pojem Dukla však bol – a dúfame, že bude aj v budúcnosti – stotožňovaný s jeho ústrednou plastikou Žalujem!, respektíve s jej opisným názvom Slovenská matka ďakuje sovietskemu vojakovi

– osloboditeľovi. Dielo vznikalo už v polovici päťdesiatych rokov, pričom autor svojou východiskovou štúdiou súsošia zvíťazil v sochárskej časti celoštátnej súťaže k desiatemu výročiu oslobodenia v roku 1955. Úspešne pritom obstál v konfrontácii s výtvarným návrhom súsošia od mimoriadne prestížneho českého umelca Josefa Malejovského, autora dverí obradnej siene Pamätníka na Vítkove v Prahe. V roku 1959 bola na Dukle inštalovaná štúdia realizovaná v patinovanej sadre a v roku 1962 (!) bolo toto dielo slávnostne osadené. Do roku 2014, až do mimoriadne sporných úprav nad rámec symboliky cintorína padlých príslušníkov československej armády, bolo toto dielo exponované na plateau,

Sochár Ján KULICH

kov a pamätníkov v Dolnom Harmanci, vo Zvolenskej Slatine, v Partizánskom, Bratislave, vo Zvolene... Jeho pomníková tvorba má mnohobočné historizujúce a tematické vrstvenia. Povedľa dobových statických riešení prichádza (kongeniálne s Františkom Gibalom) s dramaturgickým a dynamickým novotvarom a výrazom náročného historického sujetu. Povedľa piliera v tvorbe, ktorý preň znamenala Dukla, sústreďuje sa aj na vznik súsošia pre bratislavský Slavín (1959). Koncipuje tu náročné súsošie vyjadrujúce pocity a okamihy po oslobodení, ktoré zároveň, hoci v bronz, rieši pre mnohých sochárov „neriešiteľný“ pohyb postáv značných objemov. To, čo je v keramike a porceláne hravo možné, to je málokto schopný vyjadríť v rozmerom bronzovom, pomníkovom tvare. Túto schopnosť (vyjadríť dynamiku pohybu postáv) sochár Kulich pripomenul vo svojom Svätoplukovi...

Povstalecký pomník a pamätník vo Zvolenskej Slatine je venovaný nie iba miestnym padlým. V sochárskej tvorbe Jána Kulicha je toto dielo akoby na konci súboru diel, ktoré vznikali na báze zváraného železa (alebo ocele). Vari doslova na jej konci je terchovský Jánošík. Čo všetko však vzniklo na báze zváraného železa – nie iba Bratík, ale aj zvolenský Štúr, ako aj – Matica pred druhou budovou staviteľa Jána Palkoviča. Matka z pamätníka vo Zvolenskej Slatine je aj pomníkom účasti Matice v SNP. Iba v tomto období sa, našťastie, opätovne dozvedáme aj o odkaze matičiarskych osobností, ako boli J. Marták, J. Barč Ivan, A. Hirner...

■ ŤAŽSKOVÉ DIELA

V roku 1974 vznikajú dva nesporne najvýznamnejšie Kulichove pamätníky k odkazu SNP. Autorský celok podnetov zo SNP Ján Kulich završuje sochárskym dotvorením vchodových dverí na Gajovej ulici v Bratislave. Na pamätnom mieste vzniku Vianočnej dohody (1943, 1983).

Spomenuť sme Maticu slovenskú. Žiada sa pripomenúť, že Ján Kulich bol jej funkcionárom. A nie náhodou. U neho naozaj žiari to vzdelané národniarstvo, a to práve tým, čo akoby mimochodom vytvoril: sochárskou a pomníkovou galériou osobností slovenských národných dejín. Od Mateja Bella cez štúrovské a hurbanovské portréty a podnety až po štefánikovský pomník.

Od začiatku sedemdesiatych rokov, a aj neskôr, koncipoval však rozsiahly, doslova neprekonateľný komplet plakiet a medailónov s portrétmi (a citátmi) slovenských literátov a dejateľov – od renesancie a reformácie cez literárny barok, osvietenstvo, národných buditeľov, ba až po tých ľavicových, moderných, nedávnych. Takmer celý súbor tvoril výtvarné dotvorenie bratislavského Klubu spisovateľov a súborne bol tento celok exponovaný na Hrade Ľupča v čase slávnostného otvorenia stálej expozície v roku 2013 pri príležitosti významného výročia príchodu vierozvestcov na územie Veľkej Moravy.

Ak svoju reliéfnu epopeju Ján Kulich nazval Z našej histórie, to asi preto, aby získali a nadobudli hodnoty intelektu, mravnosti a slávy. O jeho tvorivej veľkosti a umeleckej presvedčivosti a pribojnosti sa možno presvedčiť aj v jeho Galérii vo Zvolenskej Slatine.

Keď sa mnohí Cyrila a Metoda báli...

Medaila Národná cena L. Štúra

Medailóny v Kolumbáriu na Dukle

na piedestáli architektúry pamätníka vytvorenej Josefom Grusom (1949). Možno síce predpokladať opatrné príčiny českých a slovenských vojensko-bezpečnostných zložiek proti anti-sovietskej pomníkovej „ikonoklazme“ v Ukrajine a Poľsku, lenže u nás nemožno tolerovať nezákonnosť a ani defetizmus a devalvovanie antifasistického odkazu dejín.

■ ALEJA HRDINOV

Ján Kulich a Dukla, to je však aj súbor heroizujúcich portrétov v Aleji hrdinov. Asistovali mu pri tom zdatní kolegovia – Arpád Račko, Alexander Trizuljak a Ladislav Berák. Vzniklo pätnásť portrétov hrdinov, veliteľov a padlých bojovníkov sovietskej a československej armády. Aleju hrdinov odhaľovali v roku 1982 a Ján Kulich vytvoril pre túto galériu skutočne vynikajúce portréty podobizne L. Slobodu, S. V. Koneva, K. S. Moskalenka, K. Klapálka, R. Tesaříka, A. Sochora a I. V. Babina. Napokon v roku 1989, 4. októbra, slávnostne odhaľovali Pomník Ludvíka Svobodu vo Svidníku, ktorý vznikol v tandeme s architektmi – akad. arch. Branislavom Kulichom a akad. arch. Karolom Brnom.

S Jánom Kulichom je spojený celý povstalecký reťazec pomní-

V Moldave nad Bodvou oslávili maticiari 155. výročie svojej organizácie

Bolo čo bilancovať, hodnotiť aj oslavovať

Barbora REPKOVÁ – Foto: Anna GREGUŠOVÁ

Koncom mája tohto roka sa členovia Miestneho odboru MS v Moldave nad Bodvou stretli v tamjšom Infocentre na slávnostnej členskej schôdzi, ktorá pri bilancii maticného pôsobenia a činnosti zašla tentoraz ďaleko do histórie, veď bola na to aj výnimočná príležitosť – sto päťdesiate piate výročie vzniku Matice slovenskej v meste. Nechýbali preto referáty o jej dejinách, bilancie výsledkov, historické prednášky, ale aj hudobný a zábavný program a výborná atmosféra.

Predseda MO MS v Moldave nad Bodvou František GREGUŠ a riaditeľ D MS v Košiciach Michal MATEČKA odovzdávajú ďakovný list deväťdesiatpäťročnému maticiariovi Štefanovi KADLECOVI.

Do slávnostnej atmosféry schôdze MO MS v Moldave nad Bodvou k sto päťdesiatému piatému výročiu vzniku maticnej organizácie v meste prispeli aj členky folklórnej skupiny Živena.

Na začiatku zneli detské hlásky v ľudových piesňach, ktoré zaspievali členovia detskej folklórnej skupiny Pantilka, a žiakov ZŠ na Ulici Československej armády v Moldave nad Bodvou,

ktoré sprevádzali hrou na akordeón učiteľky Kamila a Katarína Kísovové. Po nich sa ujal slova predseda MO MS František Greguš, ktorý po niekoľkých obligátnych uvítacích vetách zhodnotil pôsobnosť Miestneho odboru MS. Medzi pozvanými hosťami bol aj riaditeľ Domu MS v Košiciach Michal Matečka, ktorého prednáška a historický exkurz do čias vzniku Matice a jej predchodcu – spolku Tatrín, obohatili slávnostný podvečer, v ktorom sa nezabudlo ani na dlhoročných členov. Medzi ocenených patrili členovia MO MS, ktorí dovŕšili životné jubileum, ale aj deväťdesiatpäťročný Štefan Kadlec, ktorého poctili ďakovným listom riaditeľa D MS v Košiciach.

„Pánovi Štefanovi ďakujem za jeho doterajší prínos pre MS a, samozrejme, želim mu veľa zdravia a šťastia,“ pogrataloval jubilantovi M. Matečka. V programe vystúpila aj tunajšia ženská folklórna skupina Živena, ktorá spríjemnila záver slávnostnej schôdze. Zúčastnení na nej pri takom významnom výročí sa navzájom obohatili vedomosťami, prejavom spolupatričnosti, ale aj príjemným kultúrnym zážitkom a drobným občerstvením.

MATIČNÉ DEPEŠE

O krajskom múzeu

V Dome MS v Žiline inštalovali nedávno výstavu Krajského múzea MS, ktorá priblížila históriu, úlohy a poslanie tohto ústredného maticného pracoviska pre styk a spoluprácu MS so zahraničím a so slovenskými Maticami. Na výstave sa zúčastnilo niekoľko desiatok návštevníkov a kolektívov najmä z radov mládeže stredných škôl.

(kk)

Predškoláci na kurzoch

V keramickej dielni Domu MS v Galante minulý mesiac pripravili päťtýždňový kurz pre škôlkarov z MŠ Clementisovej Sady, ktorá sa nachádza v jeho blízkosti. Tvárny prírodný materiál tu predškoláci nespoznávali prvý raz. Naučili sa s ním pracovať, vyrábať z neho rôzne výrobky, ktoré po vypálení mohli použiť ako darčeky pre svoje mamy k Dňu matiek. Po dobrých skúsenostiach tu pripravujú aj ďalšie kurzy, letné aktivity a pozývajú deti aj na iné podujatia určené pre nich.

(zg)

Po stopách Spitzovcov

Maticiari z Dolného Kubína a Istebného, mesto Dolný Kubín a Femina – združenie z oblasti kultúry na Orave pripravili už tretí ročník podujatia Po stopách Spitzovcov – židovskej rodiny, ktorá sa počas vojny ukrývala dvesto dní vo vykopanom úkryte pod koreňmi stromu v lese na Srňacom. Na podujatie opäť pricestovali z USA Tibor Spitz s manželkou Noemi a niektorí ich príbuzní. O osudoch Spitzovcov sme podrobnejšie informovali SNN v minulom roku.

(ps)

Za Zlatkom Jevakom st.

V úctyhodnom veku deväťdesiattri rokov opustil na sklonku mája tento svet Zlatko Jevak st. zo Záhrebu, ktorý dlhé roky života venoval tamjšej Matici slovenskej, ktorá vznikla po spoločenských zmenách prvého decembra a on bol jej prvý predseda. V spomienkach chorvátskych i slovenských maticiarov zostane zapísaný ako neúnavný organizátor slovenského života zahraničných Slovákov, maticiar, ktorý bol svetlým príkladom národného života. Hlboko si ctil a vážil všetkých, čo zachovávali naše národné kultúrne dedičstvo v najširšom zmysle slova.

(mg)

Májový návrat Novoklenovčanov

Novoklenovčania z Kráľa, Aboviec a ďalších obcí južného Gemera si každoročne v máji pripomínajú pamiatku návratu svojich predkov do vlasti otcov na Slovensko tak, ako sme to už viackrát na stránkach SNN priblížili. Tento rok si pripomenuli už sedemdesiate prvé výročie tejto pre nich takej významnej udalosti.

(zh)

Významné ocenenie košického maticiarar

Text a foto: (pv)

Nestáva sa často, aby v týchto rokoch samosprávne orgány v slovenských metropolách oceňovali zasluhujúcich maticiarov. Aj keď sme už v minulých týždňoch krátkou notickou v SNN upozorňovali, že takéto slávnostná udalosť sa pripravuje, skutočnosťou sa stala siedmeho mája v sále historickej radnice v Košiciach, kde si v ten deň najvyššie ocenenie – Cenu

mesta Košice – prevzalo sedem výnimčných ľudí. Po prvý raz v histórii udeľovania cien sa tejto pocty dostalo aj košickému maticiariovi – predsedovi MO MS v Košiciach-Myslave plukovníkovi v. v. Ing. Františkovi Mrvovi, o aktivitách ktorého nezriedka prinášame informácie na stránkach maticného týždenníka. Ako konštatovala deväťčlenná komisia pri výbere

z dvadsiatich piatich kandidátov na toto významné ocenenie a následne to jedhlasne schválilo mestské zastupiteľstvo, Františka Mrvu ocenili práve za jeho dlhoročnú obetavú činnosť na poli kultúry nielen v meste, ale i v celom Košickom kraji. Oceňovanie je už tradične spojené s oslavami Dňa mesta, keď siedmeho mája 1369 mestu Košice kráľ Ľudovít Veľký

Námestník primátora mesta Košice JUDr. Martin PETRUŠKO odovzdáva najvyššie ocenenie – Cenu mesta Košice, predsedovi MO MS v Košiciach-Myslave Františkovi MRVOVI.

ako prvému mestu v Európe udelil erbovú listinu.

Besedujúci žilinskí stredoškôláci

Kukučín v nich s hlbokou empatiou, ľudsky presvedčivo a umelecky pôsobivo vykreslil svojrázny svet jednoduchých roľníkov i mešťanstva začiatkom 20. storočia. Na besede sa zúčastnili študenti prvých a druhých ročníkov dvoch žilinských

Žilinskí stredoškôláci besedovali o Kukučínovi a jeho literárnej tvorbe
Neprebudený, Rysavá jalovica a tie ďalšie

Text a foto: Emília PODDUBŇANSKÁ

Pri príležitosti deväťdesiateho výročia úmrtia jedného z najvýznamnejších slovenských spisovateľov Martina Kukučina pripravila členka MO MS v Žiline Elena Schmutzová stretnutie so stredoškôlskou mládežou v priestoroch Domu Matice slovenskej na Hollého ulici, kde besedovali o spisovateľovom živote a jeho poviedkach Neprebudený, Rysavá jalovica a Keď báčik z Chohoľova umrie.

stredných škôl – Strednej odbornej školy podnikania a Súkromnej strednej školy umeleckej, ktorí sa Kukučínovou tvorbou a dielami oboznámujú na hodinách literatúry. Počas zaujímavej besedy spoločne hľadali odpovede na otázky, akú súvislosť

majú uvedené poviedky s dnešným životom, aké sú medziľudské vzťahy v súčasnosti, aké je aktuálne prežívanie osobných a duševných problémov a ich vnímanie a spracovávanie a tiež aký je terajší postoj väčšiny spoločnosti k zodpoved-

nosti za vlastné konanie a na mnohé iné. Študentov aj ich pedagógov beseda natoľko zaujala a oslovila, že sa s E. Schmutzovou dohodli na pokračovaní týchto besied nielen o diela Martina Kukučina, ale aj ďalších slovenských spisovateľov.

Vo Valči hrala prím Bystrická kasňa, ale radosť rozdávali mnohí
Echo heligónky zaznelo po šiesty raz

Text a foto: Ján LUČAN

Hlboký umelecký zážitok si odniesli návštevníci stretnutia heligonkárov vo Valči zo šiesteho ročníka Echa heligónky, ktoré organizovali obec Valča, MO Matice slovenskej, Hudobný odbor MS v Martine a Turčianske kultúrne stredisko v Martine a pozvali naň väčšinou heligonkárov, ktorí sa predstavili vo Valči po prvýkrát.

Podujatie bolo tematicky zamerané na vodstvo, na čo odkazovala už výzdoba pódia, ako aj obsahovo zamerané piesne o riekach, prameňoch, studniach, rybníkoch a rybárstve. Po privítaní účinkujúcich sa ako prvý tradične predstavil domáci maticný spevokol Valčan, nasledovala skupina Heligonkári spod Kľaku z Rajeckej Lesnej, ktorá navodila vynikajúcu atmosféru celému populodniu. Nasledovala Kristínka Surová z Marjanky pri Bratislave s Miloslavom Čarvagom z Martina. Domácich Valčanov,

Mladí preberajú hudobnú štafetu.

ale aj návštevníkov z celých Kysúc doslova dojala vynikajúca skupina

Záverečná „ďakovačka“ účinkujúcich

Kysucká kasňa zo Starej Bystrice. Vedúci skupiny Rudolf Poniš

zaradil do repertoáru vlastné autorské skladby pripomínajúce ich rodný kraj, najmä zatopené obce Riečnica a Harvelka. Podobným repertoárom umocnili atmosféru aj súrodenci Slávka a Miloško Ponišovci z Radôstky. Po nich patrilo pódium heligonkárom z Terchovej, kde osobitne vynikla Ľudová hudba Jasmínky Vallovej, ale rovnako zaujala aj domáca FS Valčianka pod vedením Štefana Kelloša, tiež Miroslav Štefánik z obce Lúky pod Makytou, Zdeno Buliak zo Stankovian, Stanislav Priesečan so speváčkou Lýdiou Kudlovou z Hornej Marikovej, Ján Trabalík z Dolného Kubína a Václav Rybár z Ivančinej. Záverečné spoločné vystúpenie účinkujúcich bolo vyvrcholením vynikajúceho podujatia, čo ocenila v poďakovaní v zastúpení starostky obce Ing. Mária Valašíková. Spevy sa potom preniesli aj pred kultúrny dom, kde sa účastníci lúčili s priateľmi ďalšieho skorého stretnutia.

OČAMI MATIČIARA

Suverénnu Slovenskú republiku máme už štvrtstoročie. A v októbri 2018 ubehne sto rokov od chvíle, keď sa na politickej mape sveta objavil zemepisný (geopolitický) pojem Slovensko. Uvedomujeme si dostatočne význam týchto skutočností? V čom je ich výnimočnosť? V slovenskosti! V priebehu jedného jediného storočia sme naplnili jedinečný obsah našej štátnosti. Slovenskej štátnosti, v slovenčine a pre Slovákov. Dnes rešpektovanej celým svetom (OSN, EÚ). Nie je to samozrejmosť. Najmä nie v časoch globalizácie. Slovenskosť treba kultivovať. Slovenský obsah našej súčasnosti musí nadväzovať na našu minulosť. Rozhodujúcu úlohu pri tom zohrávajú dejiny.

Akademici sa posúvajú

Ján Marko svojimi Očami matičiara upozornil v SNN (číslo 22/2018, strana 12) na nedostatky v príprave pedagógov. Konštatuje, že „ani teraz Historický ústav SAV nepomáha učiteľom dejepisu, aby suverénne viedli žiakov k láske k vlasti, národnému vedomiu...“. Pokračuje: „To sú problémy, ktoré by mali razantnejšie riešiť príslušné štátne orgány, vedecké a spoločenské inštitúcie...“ Súhlasím. Ako spolupracovník – ochotník Ústavu politických vied SAV môžem potvrdiť, že práve táto vedecká inštitúcia plynule kráča od slov k činom. Od vedeckého výskumu k praktickej príprave pedagógov. Ústav v ostatných rokoch využíva poznatky riešiteľov svojich vedeckých úloh nielen ich výstupmi na konferenciách a prostredníctvom monografií, ale aj cielene – organizovaním seminárov. Napríklad v roku 2017 organizoval po jednotlivých krajoch vedecko-pedagogické semináre pod názvom *Pohľady na slovenskú politiku v minulosti a odkaz pre súčasnosť zamerané proti prejavom extrémizmu a určené predovšetkým učiteľom občianskej výchovy a dejepisu vyučujúcich na základných a stredných školách.*

Tohto roku ÚPV SAV zorganizoval v apríli (pod záštitou predsedu NR SR A. Danka) vedeckú konferenciu Republika Česko-Slovensko. Od monarchie k samostatnému štátu. Ilúzie versus realita. Županka Žilinského samosprávneho kraja E. Jurinová (po dobrých skúsenostiach z minulého roku) oslovila Ústav politických vied SAV na opätovnú spoluprácu a požiadala o zorganizovanie vedecko-pedagogického seminára na tému Slovensko pri vzniku Česko-Slovenska. Znovu pre učiteľov základných a stredných škôl.

Jozef SCHWARZ,
MO MS v Petržalke

V Prešove vyhodnotili súťaž Rodina – mesto – ornament a ocenili najlepších

Detská knižnica Slniečko svietila farbami

Sláva JURKOVÁ, riaditeľka D MS v Prešove – Foto: Marko GAJDOŠ

Už po druhý raz sa v priestoroch Detskej knižnice Slniečko v Prešove uskutočnila vernisáž a slávnostné vyhodnotenie výtvarnej súťaže Rodina – mesto – ornament, ktorú vyhlásil tamojší Dom Matice slovenskej v spolupráci s MO MS a OMM Prešov, mestom Prešov, Súkromným etnografickým múzeom Humno v Košiciach a Knižnicou P. O. Hviezdoslava v Prešove. Súťaž sa konala pri príležitosti sto päťdesiateho piateho výročia založenia Matice slovenskej ako kultúrnej ustanovizne, s činnosťou ktorej bolo a je späté aj uchovávanie slovenských národných tradícií, kde má miesto aj ľudový ornament.

Vernisáž uviedla riaditeľka D MS v Prešove Mgr. Sláva Jurková. Po krátkom uvítacom predsele a príhovore k pätnástim oceneným výtvarným talentom privítala viacerých prítomných hostí medzi nimi dlhoročného matičného funkcionára a čestného predsedu KR MS PhDr. Ladislava Matiska i lektorku SEM Humno a členku odbornej poroty tejto súťaže PhDr. Gabrielu Čiasnohovou, ktorá zároveň pripravila krátku prezentáciu zaujímavostí zo života a z tvorby známeho slovenského ornamentistu Štefana L. Kostelníčka. Na podujatí vyhodnotili vyše stodeväťdesiat súťažných výtvarných prác z dvadsiatich škôl z Prešova, okolia, ale aj mimo okresu, čo je na nedlhu históriu súťaže potešujúca účasť.

Víťazom tohto ročníka súťaže Rodina – mesto – ornament v I. kategórii sa stal žiak Oliver Dugaszo zo ZŠ Prostějovská v Prešove, v II. kategórii zvíťazila Soňa Čajková zo ZŠ Lokca a v tretej Mária Rabatinzo zo ZŠ Matice slovenskej v Prešove. Cenu Domu MS získala Soraya

V priestoroch Detskej knižnice Slniečko v Prešove už po druhý raz vyhodnotili výtvarnú súťaž Rodina – mesto – ornament, ktorá sa niesla v znamení 155. výročia vzniku Matice slovenskej.

Masoomi (ZŠ Prostějovská, Prešov). Popri cenách pre troch najlepších v každej kategórii udelili súťažiacim aj čestné uznania.

Prešovský Dom MS vyslovuje veľké poďakovanie vedeniu Knižnice POH za poskytnutie veľkorysých priestorov, mestu Prešov za zabezpečenie vecných cien pre súťažiacich, SEM Humno – PhDr.

G. Čiasnohovej za prínosnú prezentáciu o ornamentike a odbornú pomoc pri súťaži, odbornej porote za objektívne hodnotenie prác, ale najmä pedagógom a žiakom, ktorí sa do tejto súťaže zapojili. Matiční organizátori sa už teraz tešia na výtvarné práce, ktoré im prídu na ďalšie pokračovanie súťaže v budúcom roku.

Oponice i Brodzany zostávajú na mape slovenských unikátov
Literárne skvosty pre mládež i dospelých

Kveta SLYŠKOVÁ

Miestny odbor Matice slovenskej v bratislavskej Dúbravke každý rok v spolupráci so sociálnym odborom MÚ a s rodičmi s deťmi z menej podnetného prostredia ako odmenu organizuje poznávacie exkurzie po Slovensku. V máji takto pripravil návštevu Oponic a Brodzian, ktoré sú aj pričinením Matice slovenskej výrazne zakreslené na mape slovenských unikátnych miest.

Veľký, pred pár rokmi zreštaurovaný renesančný kaštieľ na okraji Oponic ukrýva vzácnu historickú zbraň – barokovú knižnicu rodu Aponiovcov, kde návštevníci môžu vidieť vyše sedemnásťtisíc zväzkov rôznych kníh a tlačí v dvanástich jazykoch. Po druhej svetovej vojne boli interiéry a fondy knižnice výrazne poškodené. V roku 1965 františkán Václav Jozef Gajdoš dal knižnicu opäť do poriadku, zdokumentoval knihy a katalóg zanesol do Matice slovenskej.

Systematickou snahou reštaurátorov a odborných pracovníkov SNK sa podarilo vzácnu zbierku zachovať. Matičiari a žiaci z Dúbravky sa s knižnicou a jej unikátnymi pamiatkami v minulých dňoch zoznámili vďaka zasvätenému výkladu kastelána aponiovského kaštieľa Petra Králíka. Podobné zaujatie bolo vidno na Dúbravčanoch aj počas druhej zastávky, ktorou bolo Slovenské múzeum A. S. Puškina v Brodzanoch, kde žila rodina Gustáva Viktora Friesenhofa,

rakúskeho diplomata v Rusku, ktorého manželkou bola staršia sestra Puškinovej manželky Alexandra Gončarovová. Kaštieľ bol v minulom režime kadečím, aj skladom umelých hnojív... Až v polovici šesťdesiatych rokov 20. storočia sa ujal návrh, aby sa tu zriadilo múzeum slovensko-ruských literárnych a kultúrnych vzťahov. Ministerstvo kultúry poverilo Literárno-múzejné oddelenie MS v Martine, aby tu zriadilo tematicky konvenujúce expozície, ktoré by pripomínali aj A. S. Puškina.

Matičari a Studienka pre Kristinová

Jaroslav SUROVSKÝ, MO MS v Chocholnej-Velčiciach

Matičari a členky speváckej skupiny Studienka sa nedávno vybrali na návštevu našej hereckej legendy pani Evy Kristinovej do Bratislavy-Dúbravky, kde v domove seniorov preživa jeseň života. Takto sa jej chceli poďakovať a opätovať viaceré návštevy u nich, ktorými spestrila a obohatila oslavy Dňa štátnosti SR v Chocholnej-Velčiciach. Aj keď je už táto skvelá vlastenka

Herecká legenda, aj keď je už pripútaná na lôžko, sa návšteve matičiarov potešila.

pripútaná na lôžko, pamäť jej výborne slúži a spomenula si na všetky ich spoločné stretnutia. Matičari a folkloristi jej chceli spestriť denný program, preto keď vytiahli heligónku, schuti si s nimi zaspievala a aj si rozkázala zahrať svoje obľúbené piesne z trenčianskeho regiónu. Pri tejto príležitosti odovzdali hostia umelkyni malé darčeky – kytičku kvetov a monografiu obce, čomu sa veľmi potešila.

PRIPOMÍNAME SI

23. júna

– pred dvesto piatimi rokmi švédsky prírodovedec Goran Wahlenberg (1780 – 1851) vykonal prvý vedecký prieskum Vysokých Tatier, nadviazal kontakty so slovenskými prírodovedcami, po ňom sú pomenované plesá nad Furkotskou dolinou (1813)

– deväťdesiat rokov by mal najaktívnejší slovenský filmový architekt Anton Krajčovič (1928 – 2002)

– šesťdesiatpäť rokov uplynulo, čo sa vládnym nariadením z roku 1953 zaviedli vedecké tituly kandidáta vied (CSc.) a doktora vied (DrSc) podľa sovietskeho vzoru (kandidat nauk a doktor nauk)

24. júna

– pred sto sedemdesiatimi piatimi rokmi sa v Jasenovej narodil encyklopedista, polyhistor a prekladateľ Ivan Branislav Zoch (1843 – 1921), autor dvesto sedemdesiatich štúdií, učebníc a kníh, o. i. aj autor prvej chorvátskej encyklopédie, tvorca slovenskej matematickej a prírodopisnej terminológie

– pred tridsiatimi piatimi rokmi zomrel zakladateľ slovenskej vysokoškolskej pedagogiky univ. prof. Juraj Čečetka (1907 – 1983)

25. júna

– pred sto tridsiatimi rokmi umrel Eduard Blasy (1820 – 1888), prvý známy slovenský horolezec, zakladateľ Múzea Tatranského národného parku

– osemdesiatpäť rokov od narodenia polyglota, esejistu, evanjelického teológa a vynikajúceho kazateľa doc. Jána Greša (1933 – 2013)

26. júna

– pred dvesto dvadsiatimi rokmi, v roku 1798, zakázal panovník František I. v celom Rakúsko-Uhorsku čitateľské krúžky pre nebezpečenstvo šírenia voľnomyšlienkarstva

– stopäť rokov od narodenia profesora Petra Matejku, maliara, ktorý sa vyznačoval poetizmom v krajinkách, zátišliach a najmä figurálnych kompozíciách (1913 – 1972)

27. júna

– v roku 1968 uverejnila česká tlač manifest 2000 slov, ktorý skoncipoval L. Vaculík a v ktorom skupina českých intelektuálov navrhovala ďalší postup československej spoločnosti; manifest bez ohľadu na okolnosti požadoval ďalšie ústupky od komunistickej strany, čo bolo hlavnou zámenkou pre ZSSR k vstupu vojsk do Československa; 50. výročie

28. júna

– pred dvesto päťdesiatimi piatimi rokmi (1763) bolo na Slovensku najsilnejšie zaznamenané zemetrasenie, zasiahlo najmä oblasť Komárna a Bratislavy, o život prišlo šesťdesiatich ľudí, vyše sto bolo zranených, zrútilo sa dvestosedemdesiatdva budov

– v roku 1918 pri masovej demonstrácii baníkov uhorskí žandári zastreli štyroch a postrelili piatich ľudí; 100. výročie

29. júna

– pred dvesto sedemdesiatimi piatimi rokmi sa v Kuklove pri Šaštíne narodil osvietenský básnik Ján Papánek (1743 – 1784)

– v roku 1898 (pred 120 rokmi) začal v Skalici vychádzať mesačník pre literatúru, politiku a sociálne otázky HLAS – fórum mladej slovenskej inteligencie, ktorá stála pri vzniku Česko-Slovenska, tzv. hlasistov

(jč)

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.

AKO SI PREDPLATIŤ
SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

objednávajú telefonicky:

043 / 3812 838 - 0918 / 904 925

emailom: snnredakcia@matica.sk

cez formulár: www.snn.sk/index.php/predplatne

poštou: Slovenské národné noviny

P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

Ročné predplatné: 26,- €

Polročné predplatné: 13,- €

Štvrtročné predplatné: 6,50 €

SLOVENSKÉ
NÁRODNÉ NOVINY

ZALOŽIL EDUARD ŠTÜR I. AUGUSTA 1865 VYDÁVA MATICA SLOVENSKEJ